

ÇAĞDAŞ KOMEDİ ANLATILARININ MİZAH UNSURU OLARAK POST-TRUTH ÇAĞINDA POLİTİK DOĞRUCULUK: EN PLACE DİZİSİ ÖRNEĞİ

Nisa YILDIRIM*

Öz

İletişim teknolojilerin yarattığı dönüşümün de etkisiyle, gerçeğin rasyonel düşüncenin ürünü olmak yerine sıklıkla duygusal tercihlerin ışığında şekillenmesi içinde bulunduğumuz dönemin post-truth çağı olarak tanımlanmasına neden olmuştur. Çağımızın en popüler tartışma konularından biri olan politik doğruculuk kavramının en kısa tanımı ise eşitsizliğe yol açan ayrımcılığın engellenmesine yönelik olarak benimsenen, dilin özenli kullanılması ve davranışların düzenlenmesi olarak yapılabilir. Karşıt görüşlülere ifade özgürlüğünü kısıtlamakla eleştirilen bu kavram, günümüzde ayrımcılığa karşı uyanık olma anlamına gelen “woke” hareketine evrilmiş, bu kez de fazla radikal olduğu gerekçesiyle eleştirilir olmuştur. Woke hareketine destek vermekle eleştirilen Netflix adlı dijital platform 2023 yılında En Place adlı Fransız yapımı orijinal komedi dizisini yayınlamıştır. Paris’in banliyölerinde yaşayan siyahi bir gencin farklı politik oyunlar sonucu Fransa başkanı olması üzerine kurulu olan dizide, politik doğruculuğun seçmeni ikna etmek amacıyla kullanılması konu edilmektedir. Bu araştırma, En Place adlı diziyi söylem analizi yöntemiyle inceleyerek anlatının mizah unsurunu oluşturan post-truth çağında politik doğruculuğun algılanış biçimi ve araçsallaştırılmasını ortaya koymayı amaçlar. Bir Avrupa ülkesinin çelişkilerle dolu toplumsal dinamiklerini yansıtan bu dizinin ana karakteri, politik doğruculuk savunucusu rakibini yıpratmayı amaçlayan başkan adayının planıyla bağımsız aday yapılmakta ve ilerleyen süreçte diğer adayların seçimden çekilmelerini gerektirecek surlarının ortaya çıkmasıyla başkanlık koltuğuna oturmaktadır. Bu süreçte ayrıca politik doğruculuk destekçisi olan adayın gerçekte eşitlik, çoğulculuk gibi kavramları asla umursamadığı anlaşılmaktadır. Özetle, post-truth çağının tüm karakteristiği örneklendirilerek politik doğruculuğun adayların çıkarlarına hizmet edecek şekilde kullanıldığı bir seçim sürecini ekranlara getiren En Place adlı dizinin çok kültürlülüğü, eşitliği öncelediği iddiasındaki Batı dünyasının gerçekte bu kavramlara karşı sergilediği ikiyüzlü yaklaşımı eleştirdiğini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Post-Truth, Politik Doğruculuk, Komedi, Dizi, Dijital Platformlar.

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, nyildirim@gelisim.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7941-4470>

POLITICAL CORRECTNESS IN THE POST-TRUTH ERA AS A HUMOROUS ELEMENT OF CONTEMPORARY COMEDY NARRATIVES: THE CASE OF EN PLACE SERIES

Abstract

With the impact of the transformation created by communication technologies, the fact that truth is often shaped in the light of emotional preferences instead of being the product of rational thought has led to our time being described as the post-truth era. And political correctness which refers to the careful use of language and behavior to prevent discrimination is one of the most popular discussion topics of our age. For instance, the streaming service named Netflix has been criticized for being politically correct by the opponents of the concept. However, in 2023, Netflix released an original French comedy series called En Place whose narrative is built on the perception of political correctness in the post-truth era. This study examines how instrumentalization of political correctness functions as a humorous element in the En Place series through discourse analysis. The series is about a young black man living in the suburbs of Paris is nominated as an independent candidate as part of a rival's political strategy. In the following process, he takes the presidency after the secrets that will require the other candidates to withdraw from the election are revealed. In this process, it is also understood that the candidate, who is also a supporter of political correctness, never really cares about concepts such as equality and pluralism. In summary, the series critiques Western hypocrisy by showcasing how political correctness is manipulated for electoral advantage in the post-truth context.

Keywords: Post-Truth, Political Correctness, Comedy, Series, Streaming Services.

Giriş

Dijital platformlar içinde uluslararası alanda en yaygın kullanıma sahip platform olan Netflix, ilk yıllarından bu yana orijinal içeriklerinin karakter tercihlerindeki çeşitlilik nedeniyle politik doğrucu olmakla eleştirilmektedir. Bu durum aynı zamanda platformun “woke hareketine” destek verdiği iddialarına da yol açmıştır. İngilizce “uyanık olma” anlamındaki kelimeye referans veren bu kavram, ayrımcılığın engellenmesi amacıyla dilin özenli kullanılması ve davranışların düzenlenmesi olarak tanımlayabileceğimiz politik doğruculuk kavramının yeni nesil tanımı olarak değerlendirilebilir. Son on yılda büyüyen siyahi hareketinin ön ayak olduğu ve sonrasında diğer ayrıma uğrayan grupların da sahiplendiği bu kavram karşıtlarını da doğurmuştur. Özellikle sosyal medyanın etkisiyle konu iyice tartışmalı bir noktaya taşınmıştır. Netflix’in üye sayısının düşüşe geçtiğini açıkladığı 2022 yılında Elon Musk bir Twitter paylaşımındaki “The woke mind virus is making Netflix unwatchable” (Musk, 2022) sözleriyle platformun desteklediğini iddia ettiği woke hareketini onu artık izlenemez kıldığını iddia etmiştir.

1960’ların sonlarında “toplumsal hareketlerin geçirmeye başladığı dönüşüm, ekonomi ve sınıfsal temelli mücadelelerin yanına; çevreci, savaş

karşıtı, ırk ve cinsiyete dayalı mücadelelerin ve kimlik siyasetinin de eklenmesi” ile politik doğruculuk görüşü görünürlük kazanmıştır. Politik doğruculuğun iddiasını temellendirdiği görüş söylemin sosyal hayatı belirlemedeki rolünden hareketle dilde bir değişime ihtiyaç olduğudur. Bununla birlikte “bu iyi niyetli girişimlerin dönüştüğü nokta kimi durumlarda ironik bir hal almıştır” (Kumtepe, 2023, ss. 307-308). Bunun nedeni olarak kavramın ideolojik anlamda yarattığı kutuplaşma gösterilebilir. Kavramın zaman zaman “araçsallaştırılıyor” olmasından da bahsetmek mümkündür. Bu durum politik doğruculuk karşıtlarının iddialarını güçlendirmelerine sebep olmaktadır (Şıvgın, 2019, s. 366). Kavramı eleştirenlerin temel iddiası politik doğruculuğun ifade özgürlüğüne engel olduğu yönündedir. Politik doğruluk karşıtları “konuşma ve ifade özgürlüğünün insan haklarının bir parçası olduğunu sürekli olarak tekrarlarlarken, anayasanın korumasının eleştirel, tahrik edici, ahmakça ve hatta kötü niyetli ifadeleri de kapsadığının altının çizmişlerdir” (Keskin, 2015, s. 168). Bununla birlikte, iletişim teknolojilerin yarattığı dönüşümün de etkisiyle, gerçeğin ne olduğuna rasyonel düşünceden ziyade duygusal tercihlerle karar verilmesi içinde bulunduğumuz çağın post-truth (hakikat ötesi) çağı olarak tanımlanmasına neden olmuştur. Son on yılda popülist siyasi söylemlerin görünür kıldığı post-truth kavramı gerçeğin önemsizleşmesi olarak da algılanmaktadır. Politik doğruculuğun aktörlerinin niyetlerindeki gerçekliğin de muğlaklaşması kavramın araçsallaştırılması ile sonuçlanmıştır. Buradan hareketle post-truth çağında politik doğruculuk karşıtlığının yükselmesinin şaşırtıcı olmadığı söylenebilir.

Uluslararası tanınırlığa sahip komedyenler olan Ricky Gervais, Chris Rock, Jerry Seinfeld gibi isimler sıklıkla politik doğruculuk karşıtı olduklarını dile getirmekte, bu düşüncelerini sahne şovlarına da yansıtmaktadırlar. Kendilerini destekleyenler kadar eleştirenler de bulunmaktadır. Bu komedyenler politik doğruculuk karşıtlığının mizah unsuru olarak kullanılmasının en bilinen örneklerini oluşturmaktadır. Komedi türü diğer tüm türler arasında üretildiği çağın karakteristiğinden ve içinden çıktığı toplumun kültürel kodlarından en çok etkilenen türdür. Politik doğruculuk ya da karşıtlığı üzerine temellendirilen metinler çağdaş anlatılarda kullanılmaya başlanmıştır. Bunun en yeni örneklerinden biri Netflix’in 2023 yılında *En Place* ismiyle yayınladığı Fransız yapımı dizidir. İngilizce ismi *Represent* olan dizi Türkiye’de ise *Şansa Başkan* ismi ile sunulmuştur. Komedi türündeki bu yapım siyahi bir genç erkeğin tamamen tesadüf eseri Fransa başkanı olması üzerine kurulu olmakla birlikte anlatıdaki çatışmayı oluşturan post-truth çağında politik doğruculuğun araçsallaştırılmasıdır. Bu araştırma *En Place* isimli diziyi söylem analizi yöntemiyle inceleyerek, anlatıdaki mizah unsuru olarak öne çıkan post-truth çağında politik doğruculuğun algılanış biçimini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Öncelikle politik doğruculuğun tarihsel alt yapısı üzerinde durulacak, ardından post-truth kavramından ve kavramın medya ile ilişkisinden bahsedilecektir. Araştırma bölümünde dizinin olay örgüsü ve diyaloglar ayrıntılı biçimde ortaya konulacak, bulgular

bölümünde ise elde edilen veriler kavramsal çerçeve ile ilişkilendirilerek değerlendirilecektir.

1. DÜNDEN BUGÜNE POLİTİK DOĞRUCULUK KAVRAMI

2021 yılının son ayında Türkiye'nin köklü bisküvi ve çikolata firmalarından olan Eti, yıllardır “Eti Negro” ismiyle ürettiği kakaolu bisküvisinin ismini Eti Nero olarak değiştirdiğini açıkladı. Firma buna gerekçe olarak resmi web sitesinden yayınladığı açıklamasında (Eti, 2021) bisküviye isim verirken kakaolu olması nedeniyle İspanyolca siyah anlamındaki “negro” kelimesini kullandıklarını fakat ihraç edilen bir ürün olması nedeniyle içinde bulunduğumuz dönemde bu kelimenin “ten rengi sebebiyle ayrımcılık” olarak algılanabilecek bir kelimeye dönüşmesi sonucu bir değişikliğe gitme gereğinden bahsetti. Eti firmasını uzun yıllar kullandığı ürün ismini değiştirmeye iten paradigma değişikliğini açıklayacak kavram son dönemde yine popüler hale gelmiş olan politik doğruculuk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Politik doğruculuk “etnik köken, cinsiyet, belirli bir toplumsal tabakaya aidiyet, beden ya da ruhsal engeller ya da cinsel eğilimler nedeniyle ayrımcılığa uğranmasına yol açan ifade ya da eylemlerin” reddedilmesi olarak tanımlanabilir. Politik doğruculuk kavramı ilk kez 1793 yılında ABD’de gerçekleştirilen bir mahkemede, insanın devlet karşısındaki konumunun mevcut görüşün aksine daha yüce bir noktada olması gerektiğini iddia edenler tarafından kullanılmıştır (Keskin, 2015, s. 158). Politik doğruculuğun bir kez daha fakat bu kez çok daha güçlü olarak dile getirilmesi 1960’lardan itibaren yine ABD’de yaşanmıştır. Irka ve cinsiyete dayalı ayrımcılık, savaş karşıtlığı gibi çeşitli toplumsal hareketlerin art arda yaşandığı devam eden yıllarda bu kavram “baskı altında tutulanların isteklerini anlamlandırmak amacıyla” öne çıkmıştır (Keskin, 2015, s. 159). 1970’lerden itibaren “öne çıkmaya başlayan kimlik siyaseti” sonucu, “önceleri politik olmadığı düşünülen cinsellik, aile yaşamı, evlilik gibi konular bu dönemden itibaren yoğun bir şekilde siyasetin başlıca konuları arasına” eklenmiştir (Kumtepe, 2023, s. 298). 1980’lerin ortalarından itibaren bu kavram akademiye ayrımcılığa yönelik bir farkındalığın yaşanması ve başta müfredat olmak üzere çeşitli alanlarda güncellemeye gidilmesi gerektiği yönünde bir görüşün ortaya çıkması ile gündeme gelmiştir (Keskin, 2015, s. 162). “Üniversitelerdeki klasik Batılı egemen eğitim sisteminin, kültürel çeşitlilik ekseninde sorgulanması üzerinden gelişen tartışmalar” yaşanmış, bunların sonucu olarak dilde bir düzenlemeye gidilmesi amacıyla, karşıt görüşlülerin tepkisini çekecek ve yeni tartışmalar yaratacak “konuşma kuralları” (speech codes) oluşturulmuştur (Şıvgın, 2019, ss. 356-357). 1990’lardan itibaren medyanın da etkisiyle Avrupa’nın da dikkatini çekmeyi başaran politik doğruculuk, kısa sürede karşıt görüştekilerin ses yükseltmesi ile karşı karşıya kalmıştır. Özetle, kavram “sağ ve muhafazakar ideolojilerin demokratik görüşleri sorunsallaştırmaya, buna karşılık kendi konumlarına daha etkin biçimde

geçerlilik kazandırmaya” çalışmaları sonucu tartışmalı hale gelmiştir (Keskin, 2015, ss. 171-173).

Politik doğruculuğa eleştiri getirenlerin temel dayanağı bireylerin ifade özgürlüklerinin elinden alındığı yönündedir. Bu gerekçe bireylerin ayrımcılığı önlemeyi amaçlayan kurallara uymayı reddetmeye hakları olduğu şeklinde ifade edildiğinde kulağa rahatsız edici gelebilmektedir. Fakat bu kuralların ifade özgürlüğüne engel olduğunu söylemek algıyı olumsuzdan daha nötr bir noktaya taşımaktadır. Davranışların yeniden düzenlenmesinin, öncesinde dilde gerçekleşecek bir değişime bağlı olduğu bilinmektedir. Politik doğruculuk savunucuları, taleplerinin ifade özgürlüğünü ortadan kaldırmak gibi bir anti-demokratik sonuca yol açmayacağını, aksine mevcut eşitsizlikleri ortadan kaldıracak bir girişim olduğunu belirtmektedir (Şıvgın, 2019, s. 364). Bir başka deyişle, mevcut düzende dezavantajlı olarak hayatlarını sürdürmekte olanların maruz kaldığı dışlanmayı sona erdirmeyi amaçlayan politik doğruculuk, kavramı savunanların tüm pozitif ifadelerine rağmen, karşıtlarınca kişilerin düşüncelerini serbestçe dile getirmelerinin engellenmesine sebebiyet verildiği iddia edilerek “hoşgörüsüz” bulunmakta ve kavrama karşı negatif bir yaklaşım geliştirilmektedir. Bununla birlikte politik doğruculuk kavramının kamuoyunda bilinirliğini arttıran aslında karşıt görüşlülerin çıkardığı, çoğunlukla da pejoratif anlamda yükselen sesler olmuştur. Karşıt görüşlülerin asıl amacının politik doğruculuk düşüncesini gerçekte toplumsal yapıyı oluşturan sistemleri tehdit eden bir “düşman” olarak göstermek olduğu söylenebilir (Kumtepe, 2023, ss. 294-295).

90’ların ilk yılları politik doğruculuk karşıtlarının gerek kitaplar gerekse köşe yazıları ile taraftar toplama girişimlerinin hızla devam ettiği bir dönem olmuştur. 1990 yılında “Tenured Radicals: How Politics Has Corrupted Our Higher Education” (Kadrolu Radikaller: Siyaset Yüksek Öğrenimimizi Nasıl Bozdu) ismiyle yayınladığı kitabında Roger Kimball, politik doğruculuğun akademiye yaygınlaşarak eğitim için tehdit haline geldiğine dair iddialarını dile getirmektedir. Kimball 2003 yılında yayınlanan “Political Correctness, or, the Perils of Benevolence” (Politik Doğruculuk ya da Yardımseverliğin Tehlikesi) isimli makalesinde politik doğruculuk savunucularını “kendini beğenmiş, sigara içmeyen, ekolojik açıdan duyarlı, vejetaryen, feminist, ırkçı olmayan, çokkültürlü, Birkenstock giyen, kapitalizm karşıtı, kapitalizmin yararlanıcıları, 1960’ların eskimiş radikalizmini sınıflarda ve sosyal yaşamlarında sergileyenler” olarak tanımlamaktadır. 1991 yılında eski Amerikan Başkanı George H. W. Bush (Youtube, 2015) Michigan Üniversitesi’nin mezuniyet töreninde yaptığı bir konuşmada politik doğruculuğu ABD’deki ifade özgürlüğüne “sansür” olarak nitelendirmiş, 2015 yılına geldiğinde ise bu kez Donald Trump (Facebook, 2015) halka hitaben yaptığı bir konuşmada ülkelerinin en büyük probleminin politik doğruculuk olduğunu belirtmiştir. Kumtepe’ye (2023, s. 305) göre politik doğruculuğu tek bir hareketmiş gibi göstermek doğru değildir. Popülist sağ söylem bu politik doğruculuk karşıtlığı ile kendisine yeni bir düşman

yaratma peşindedir. Denilebilir ki, kimlik siyaseti ile görünür olan grupları eleştirmenin “ayrımcılık” olarak algılanması olasıdır. Fakat farklı başlıklar altında gelişen toplumsal hareketleri politik doğruculuk çatısı altında birleştirerek, karşısında durulmanın aslında bu kavram olduğunu işaret etmek ayrımcılık suçlaması ortadan kaldırılabılır. Ayrıca “böyle bir düşman yaratarak neo-liberalizmin getirmiş olduğu ekonomik sıkıntılarının ve fakirleşmenin günahlarına hiç değinmeden, onu göz ardı ederek, toplumsal rahatsızlıkları ve öfkeyi başka bir yöne çevirebileceklerdir” (Kumtepe, 2023, s. 307). Politik doğruculuk karşıtlığının 90’ların sonlarına gelindiğinde eskisi kadar ses getirmediği görülmektedir. Yeniden gündeme gelmesi ve tartışmaların hız kazanması 2010 yılından itibaren gerçekleşmiştir. Bunda “sağ popülist siyasetin tüm dünyada yükselmesi ve sosyal medya” etkili olmuştur (Kumtepe, 2023, s. 303).

Sosyal medya iletişiminin hayatımıza girmesiyle internetin vaat ettiği çift taraflı iletişim gerçekleşmiş ve kullanıcılar gerek kendi kimlikleriyle gerekse anonim kimliklerle kendi düşüncelerini dile getirebilir hale gelmişlerdir. Özellikle kullanıcıya gerçek ismini kullanmayı zorunlu tutmadan paylaşım yapma imkanı verilmesi, gerçeği yansıtmayan görüşlerin paylaşılmasının önünü açmış, dahası bilinçli olarak üretilmiş yanıltıcı görüşlerin dolaşıma sokulmasını mümkün kılmıştır. Sosyal medyanın karakteristiğinden kaynaklı yaşanan bu durumun yarattığı sonuçlara post-truth bölümünde yer verilecek olsa da politik doğruculukla ilişkili olarak kısaca değinilebilir. Şıvgın’a göre (2019, s. 377) bireylerin ya da grupların herhangi bir sebeple ayrıma maruz kalmasının önüne geçmek amacıyla geliştirilen “politik doğruculuk anlayışı, günümüzde ironik bir biçimde ayrımcı ve dışlayıcı ideolojilerin aracı haline gelmiştir”, bunun en açıkça görünür olduğu alan ise sosyal medyadır. Kavramın “sosyal medyadaki kullanıcı pratikleri bağlamında teorik zeminini büyük ölçüde kaybettiği görülmektedir”, öyle ki dilimizin yepyeni argo deyimler kazandıran katı ve negatif bakış açıları geliştirilmiştir. Bunların başında zaman zaman üzerinden mizahın da üretildiği “duyar kasmak” ifadesi yer almaktadır. Gösterişçi duyarlılık olarak özetlenebilecek bu ifade bireylerin veya kurumların gerçekten sahip olup olmadıklarından emin olunamayacak pozitif tavır ve düşüncelerini çeşitli mecralardan dile getirerek diğerlerinin gözünde duyarlı olarak algılanma amacıyla olmaları anlamına gelmektedir (Paşalı Taşoğlu & Çağlayan, 2022, s. 83). Burada sorunlu olan nokta, kişilerin duyar kasmakla itham edilmeleri halinde bir haksızlığa uğrama ihtimali olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten önemseydiği bir konuda yaşanan olumsuzluğu eleştiren ya da bu olumsuzluğun giderilmesi yönünde bir talebi destekleyen kişiye böyle bir ithamda bulunulması kişiyi daha sonraki paylaşımlarında sessiz kalmaya itebilir.

Sosyal medyanın küresel düzeyde iletişimin başat mecralarından birine dönüşmesi ile yeni kavramlar hayatımıza girmeye başlamıştır. Bunların arasında politik doğruculukla ilişkilendirilebilecek olan “woke hareketi”

sayılabilir. İngilizce “awake” uyanık, “woke” ise uyanmış anlamına geldiğinden bir tür farkında olma haline referans verme amacıyla tercih edilmiş bir kelimedenden bahsedilmektedir. ABD’de 1950’lerde başlayan siyahi hareketinde ilk kez gündeme gelen woke teriminin yakın tarihte popüler hale gelmesine sebep olan olay 2014 yılında Michael Brown adlı siyahi bir erkeğin Amerikan polisi tarafından öldürülmesi sonucu ortaya çıkan protestolar ve bu süreçte sosyal medyada kullanılan #StayWoke (#UyanıkOl) etiketi olmuştur. (Koyuncu, 2021).

Buradan hareketle, woke hareketi için çeşitli grupların başta ırkçılık olmak üzere sosyal ve ekonomik açıdan ayrımcılığa maruz kalmaları ihtimaline karşı devamlı “uyanık” halde olmalarını salık veren “bir farkındalık hareketi” tanımı yapılabilir (Akalin, 2024, s. 15). Her ne kadar ayrımcılığın karşısında bir söylemle yola çıkarsa da woke hareketi günümüzde negatif bir algı yaratmaktadır. Woke hareketini kısa sürede amacının dışında bir anlama evrilmesi başta aşırı sağcı politikacıların ana-akım medyada kavramı pejoratif bir biçimde yorumlamaları ile olmuştur (Koyuncu, 2021). Woke hareketi destekleyicilerinin görüşlerini dile getirme biçimlerinin fazla sert bulunması, kavramın radikalleşmekle itham edilmesine yol açmıştır. Kibar’a göre (2022, s. 72) bu kavramın amacından uzaklaşması “bütün değerlerin, bilimsel verilerin, haberlerin reddi ve karşıtı olmaya başladığında” gerçekleşmiştir. Her ne kadar uyanık olma hali ile baskı ihtimalinin önüne geçilmesi amaçlanıyor olsa da verilen tepkilerde gerçek-dışı fikirler de destekçi bulabildiğinden bunun olumsuz sonuçlara yol açabildiğinden bahseder ve buna pandemi döneminde hükümetlerin insanlığa zarar verilmek istediği iddiasındakilerin yürüttüğü aşı karşıtlığı hareketi örneğini verir. Woke hareketini saldırgan olmakla itham edenlerden biri olan Doko’ya (2024) göre ise kavramın yarattığı radikalleşme ahlaki mutlakçılığa sebep olmakta ve bu kez başka grupların ayrımcılığa uğramasına yol açmaktadır. Var olduğu günden bu yana gerçeğin ne olduğunun cevabını arayan ama hiçbir dönemde bulduğu cevaptan emin olamayan insan, günümüz dünyasında algısı büyük ölçüde iletişim teknolojileri tarafından şekillendirilen bireye dönüştüğünden gerçeğe ulaşması her geçen gün zorlaşmaktadır.

2. POST-TRUTH ÇAĞI VE MEDYA

İçinde bulunduğumuz çağı tanımlamak için kullanılacak en uygun kavramlardan birinin Post-truth olabileceği düşünülmektedir. Post-truth'un Oxford Sözlük'te “Duyguların ya da kişisel inançların nesnel hakikatlerin yerine ya da önüne geçerek, belli bir konu ya da olay hakkında kamuoyunun oluşmasında belirleyici hale geldiği durumlar olarak” tanımlandığı görülmektedir (Kavaklı, 2019, s. 665). 2016 yılında Oxford Sözlüğü tarafından yılın sözcüğü olarak seçilmesi ile küresel anlamda popüler hale gelmiş bir kavram olsa da post-truth ifadesinin ilk kullanımı 90’ların başında The Nation isimli dergide Steve Tesich tarafından kaleme alınmış bir makalede karşımıza çıkmaktadır. Kavramın Türkçe çevirisi için henüz tek bir

ifadenin varlığından söz edilemese de en yaygın çeviri olarak hakikat-ötesi, gerçek-ötesi kullanımlarına rastlanmaktadır. Aynı zamanda Türkçe kaynaklarda çeviriye gerek duyulmaksızın post-truth olarak da kullanıldığı görülmektedir.

Her ne kadar insanın düşünce biçiminde rasyonel düşünceden ziyade duygusal kararlar almaya eğilimli olma durumunu ima etse de kavramın kullanımı farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, Batı bu kavramı “politik ve medyatik alanda yaşanan tuhaflığı” tanımlamada kullanmaktadır (Tural, 2017, s. 1). Donald Trump’ın ilk kez Amerikan başkanlığına aday olduğu dönemdeki popülist söylemlerinin seçimde bulunduğu karşılık kavramın dikkate değer bulunmasında etkili olmuştur. Post-truth günümüzde kitlelerin eğilim ve beklentilerinin ne yönde değiştiğine dair yorumların da önünü açmıştır. Tural’ın (2017, s. 3) belirttiği gibi:

“Ekonominin küreselleşmesiyle ve ulus devletin zayıflamasıyla bağlantılı olarak, halk politik, ekonomik ve kültürel elitin kendisini kaderine terk ettiğine kanaat getirmiştir. Yeni medyanın herkesin kendisini istediği gibi ifade etmesine imkân tanıdığı kanısı yaygınlaşmış, gerçeğin ifade edilmesinin önünde artık hiçbir engelin kalmadığı inancı güçlenmiştir. İlki popülist politikaların yaygınlaşmasına, ikincisi bu politikaların meşruiyetinin sorgulanmamasına, eleştiriye tâbi tutulamamasına yol açmıştır. Bu iki olguya bağlı olarak halk, politikacılaran gerçeği söylemesini talep etmez olmuştur. Halktaki kendi kaderine terk edilmişlik hissi popülist politik oluşumlar tarafından iyi bilinen ve kendi iktidar hırsları için (bunu tabii ki açıkça ifade etmezler) kolayca kullandıkları bir kaynağa dönüşmüştür. Bu nedenle gerçek duygu, tutku ve inanç lehine ikinci plana atılmıştır.”

Gerçek kelimesinin Türk Dil Kurumu’nun sözlüğünde (sozluk.gov.tr) tanımlarına bakıldığında “varlığı inkâr edilmeyen, yalan olmayan, aslına uygun nitelikler taşıyan, sahici” gibi ifadeler karşımıza çıkmaktadır. Post-truth çağı olarak tanımlanan günümüz dünyasında gerçeğin ne olduğuna dair düşünceler her zamankinden muğlak bir hal almıştır. Başka bir deyişle inkâr edilemeyecek bir gerçeğin varlığından söz etmek güçleşmiştir. Çelik’e göre (2021, s. 1551) post-truth bir anlamda gerçeğin önemini kaybetmesi olarak tanımlanabilir ve insan muhakeme ederek gerçeğe ulaşmaya çalışmayı bırakmış, bir nevi ona sunulana kabul etme eğilimini öne çıkarmıştır. Bununla birlikte post-truth kavramının tanımında gerçeğin ortadan kalkması ve yalanın kabul görmesi gibi bir anlam çıkarmak doğru değildir. Bu kavram ile asıl vurgulanmak istenen gerçeğin kişi ya da kişilerce manipüle edilmesi halinde mesajın alıcısı olan karşı tarafın bunun farkına varmaması ya da farkına varsa bile bu durumu önemsememesi, görmezden gelmesidir (Terzi, 2020, s. 83). Ralph Keyes, 2004 tarihinde yayınlanan “The Post-truth Era” (Post-truth Çağı) adlı kitabında toplumların geçirdiği dönüşüm sonrası bireyin yalan

söylemesi halinde maruz kalacağı sonuçların değişmiş olduğundan bahsetmektedir. Keyes “çağdaş yaşamda aldatmacanın birçok alanda yaygınlaşmış olduğunu” iddia ederken post-truth için neyin etik olduğunu muğlak hale getiren “alacakaranlık kuşağı” benzetmesini yapar (2004, s. 22).

Tüm bu yorumlar günümüz dünyasını tanımlamada kullanılan bir kavram etrafında yapılıyor olsa da bireylerin fikirlerini şekillendirme süreçlerinde rasyonel aklın ürünü olan gerçekler yerine kendi inanış veya duygularına uygun olanı tercih etme eğiliminde olmaları tarihin her döneminde yaşanmıştır. Benzer bakış açılarına sahip olduğu kişilerin fikirlerini gerçeği yansıtmaları bile benimsemeyi tercih eden insanların varlığı hiç de az değildir (Güven, 2020, s. 22). Sosyal bir varlık olan insanın aidiyet hissettiği grupların düşünce biçimlerini sahiplenmesi, kendi düşüncelerini de onlara benzeyecek şekilde inşa etmesi sıradan bir davranıştır ve ideolojik farklılıklara sahip bireylerin uzlaşmaması bunun sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanın gerçekle olan ilişkisi yalnızca fikrîsel düzlemde değil, günlük hayatı belirleyen basit konularda dahi tartışmalı noktalara taşınabilmektedir. Buna sebep olan başlıca kurumun medya olduğu söylenebilir. Medya gerçeği sunarken dahi verdiği mesajları kurgulayarak sunmayı seçtiğinden, kendi gerçeğini yaratma konusunda uzmanlaşmıştır. Bu nedenle medyanın sıklıkla bireylerin düşünce biçimlerini şekillendiren, bir anlamda “beyinlerini yıkayan” bir işlevi bulunduğu görüşü kabul görmektedir (Aydınlioğlu, 2024, s. 67).

Günümüz iletişim çalışmalarının popüler konularından biri olan dezenformasyonun ya da daha yaygın bir ifadeyle yalan haberin internet iletişiminin henüz hayatımıza girmediği dönemlerde geleneksel medya tarafından da üretildiği bilinmektedir. Medya tarihinde henüz internet iletişiminin olmadığı dönemlere kadar geriye gidildiğinde günümüzde dahi halen hatırlanmakta olan örneklere rastlamak mümkündür. Bunlardan biri 1835 yılında New York Sun gazetesinde “Büyük Ay Aldatmacası” ismiyle yayınlanmış olan yalan haberdir. Çizgi görsellerle desteklenen habere göre ayda yarasa kanatlı insanların yaşadığı iddia edilmektedir. Günlerce devam eden bu haber sayesinde gazete satışlarını arttırmayı başarmıştır. Benzer nitelikte bir habere Türkiye’den bir örnek verilmek istenirse karşımıza 1987 yılında Tan gazetesinin “Sakallı Bebek Panik Yarattı” manşetiyle yayınlanan yalan haberi çıkmaktadır. Ürkütücü bir görselle desteklenen “kıyametin yaklaştığı” iddiasındaki haber günlerce gazete sütunlarında yer almış, halk arasında uzun süre konuşulmuştur (Sarioğlu, 2020, ss. 388-389).

Yalan haberin varlığı çok eskilere dayanıyor olsa da içinde bulunduğumuz dönemde son derece yaygın hale gelmesinin sebebi olarak sosyal medya iletişiminin hayatın bir parçası haline gelmesi gösterilebilir (Kavaklı, 2019, s. 665). Kurumlarca üretilen yalan haberin iki amacı bulunur. Bunlardan biri politik amaçla kişilerin düşüncelerini şekillendirmek, diğeri ise ekonomik amaçla kar elde etmektir. Amacı ne olursa olsun yalan haberin dolaşıma sokulması halinde kısa sürede yayıldığı ve etkili olduğu

bilinmektedir. Günümüzde hızla yayılan yalan haberler göz önünde bulundurulduğunda yine sosyal medyanın bu konudaki etkisi göze çarpmaktadır. “Sosyal medya sitelerinin ticarileşmiş ekonomi politik yapıları gereği, daha çok reklam geliri hedefleyen algoritmalar kullanması, daha çok tıklanma için yalan haber üretimini teşvik edici bir rol oynaması nedeniyle eleştirilmektedir” (Kavaklı, 2019, s. 677). Bununla birlikte, bireylerin de yalan haber/bilgi üretme konusunda sosyal medyayı kullandıklarına, bu sayede büyük grupları manipüle etmeyi başardıklarına uzun süredir şahit olunmaktadır. Elektronik iletişimin karakteristiği kullanıcıların paylaşımlarını tam anlamıyla denetlemeyi mümkün kılmadığından, her gün dolaşıma sokulan sonsuz sayıda paylaşımın kontrol altına alınması mümkün değildir. Denetimin zor olmasının yanı sıra, sosyal medya platformları kişilere kendi kimlik bilgilerini gizleyerek de iletişimde bulunma imkanı verdiği için bu durum kimi kullanıcıların fütursuzca paylaşım yapmalarının önünü açmaktadır. Tüm bunların etkisiyle yalan haber / bilginin bir ölçüde önüne geçmek adına doğrulama platformları hayatımıza girmiştir. Bu platformlar kullanıcılara karşılına çıkan metin ya da görsel kaynakların doğruluğunu kontrol edebilme imkanı sunmaktadır. Türkiye’de en bilinenleri Teyit.org ve Doğruluk Payı adlı platformlardır ve her ikisi de Uluslararası Doğruluk Kontrolü Ağı üyesidir (Uluk, 2021, s. 112). Uluslararası Doğruluk Kontrolü Ağı (International Fact-Checking Network) ise “doğrulama platformlarının bir üst kuruluşu olarak faaliyetlerini sürdüren ve bünyesinde 100’den fazla ülkeden 150’nin üzerinde organizasyonu barındırarak küresel anlamda dijital bilgi ekosisteminin doğruluk ve güvenilirliği için” çalışmaktadır (Taşan & Arkan, 2023, s. 140).

Post-truth kavramının ortaya çıkışına zemin hazırlayan ya da bu dönüşümü görünür kılan sosyal medya, günümüzün iletişim mecraları arasında en popülerleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin günlük hayatlarında sosyal medyada geçirdikleri zamanın giderek arttığı görülmekte, yüz yüze iletişimin yerini alan sanal iletişim çağımız insanının algılayış biçimini etkilemektedir. Denilebilir ki “sosyal medya kullanıcıları yarattıkları küçük dünyalarında kendi doğruları ve ilkeleri doğrultusunda yaşamakta ve gerçeği bilimin ve bilginin ışığında değil, kendi düşüncelerinin ve inançlarının karanlıklarında aramaktadır” (Aydınlioğlu, 2024, s. 67). Bu yorum bilgiye erişimi tarihin her döneminde olduğundan çok daha kolay olan çağımız insanının gerek ulaştığı bilgilerden gerekse sahip olduğu bilgilerden herhangi bir sorgulamaya gerek duymaksızın emin olduğu anlamına da gelmektedir. Bu noktada temel sorun karşılaşılan bilginin kaynağına erişimin pek mümkün olmamasından ortaya çıkmaktadır. İnternet iletişimde kullanıcının önüne serilen sonsuz sayıda verinin kaynağı büyük çoğunlukla muğlaktır, dahası kullanıcılar eriştikleri bilgilerin kaynağını bulma ve gerçekliğini kontrol etme gibi bir eğilimi uzun süre önce terk etmiştir. Kolayca erişilen bilgi aynı zamanda asla durmayan bir hızda kullanıcının önüne düşmekte, bu da bir sonraki mesaja geçmeden önce bir önceki üzerinde gerekli düşünme süresini harcamaya imkan vermemektedir. Bu durum da kullanıcıyı maruz kaldığı

bilgiyi doğru kabul etmesi yönünde etkilemektedir. Yanı sıra kullanıcılar kendi fikirlerine sıkı sıkıya sarılma ve kendileri gibi düşünmeyenlerce üretilmiş/paylaşılmış içerikleri yok sayma eğilimindedir (Kavaklı, 2019, s. 678). Fakat bu durumu yalnızca kullanıcıların davranış biçimi olarak açıklamak yetersiz olacaktır.

İnternet teknolojisi her geçen gün kullanıcı deneyimini iyileştirmek ve ticari amaçlı kullanım sağlayanlara maksimum verimi sunabilmek gerekçesiyle kullanıcıyı yönlendirme amaçlı kontrolünü arttırmaktadır. Algoritmalar aracılığıyla kullanıcının erişmek istediği içeriği tercihleri doğrultusunda sınırlandırmak, ya da daha kısa bir ifadeyle kişiselleştirmek Web 2.0 döneminden itibaren mümkün olmuştur. İlk zamanlarda ilgisini çekmeyen içeriğe maruz kalmayacak olmanın kullanıcının faydasına bir sonuç yaratacağı düşünülse de erişilen içeriğin algoritmalar tarafından belirleniyor olmasının olumsuz sonuçlar doğurduğu keşfedilmiş bulunmaktadır. Algoritmalar tarafından sınırlandırılan içeriğe maruz kalınması sonucu yaşanan durumun yarattığı etki “yankı odası” olarak tanımlanmaktadır. “Yankı odası etkisi belirli bilgilerin, düşüncelerin, kanaatlerin veya inançların kullanıcıların dijital medya kanallarında seçtikleri mesajlar aracılığıyla tekrarlanarak güçlendirilmesi durumunu anlatan metaforik bir terimdir”. Bu tip bir etkiye maruz kalan kullanıcı sahip olduğu düşünce biçiminin doğruluğundan şüphe etmez, dahası kendisi gibi düşünenlerce üretilmiş içeriğe devamlı olarak maruz kaldığından bu düşüncenin genel kabule sahip olduğu yanılgısına düşebilir (Narin, 2018, s. 240). Bu durum kişilerin yanlış bildiklerini düzeltme imkanını elinden almakla birlikte, çeşitlilik arz eden içeriklere ulaşabilmesi halinde edinebileceği farklı bakış açılarına sahip olma şansını da ortadan kaldırmaktadır. Kişiselleştirilmiş içeriklerin kullanıcılarının kapalı bir alana hapsolmuş varsayan “filtre balonu” tanımı bu sonuca getirilen bir başka eleştiridir ve algoritmaların filtrelerinin kontrolünde bir iletişimin bireylerin dünya görüşlerini daralttığı ve “toplumsal söylemin çeşitliliğini” azalttığı altını çizer (Narin, 2018, s. 242).

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

20 Ocak 2023 tarihinde Netflix’te ilk sezonu yayınlanan Fransız yapımı *En Place* adlı komedi dizisindeki mizahın temel dayanağı post-truth çağı olarak tanımlayabildiğimiz günümüz dünyasında politik doğruculuğun algılanış biçimindeki farklılıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Paris’in banliyölerinde yaşayan siyahi bir gencin farklı politik oyunlar sonucu şans eseri Fransa başkanı olması üzerine kurulu olan dizide, politik doğruculuğun bir grup seçmeni ikna etmek amacıyla kullanılması konu edilmektedir. Araştırmanın amacı alt türü politik hiciv olan bu anlatıyı söylem analizi yöntemiyle inceleyerek, anlatının mizah unsurunu oluşturan post-truth çağında politik doğruculuğun algılanış biçimi ve araçsallaştırılmasını ortaya koymaktır.

Söylem en kısa tanımıyla “iddia ve hüküm içeren önermeler bütünüdür” (Elbirlik & Karabulut, 2015, s. 48). Politik doğruculuk kavramı öncelikli olarak dilde değişimi talep eden bir kavram olarak yola çıktığından asıl talebi söylemin dönüştürülmesi yönündedir. Sözen’e göre (2017, s. 9) “Söylemin keşfinden sonra artık evrensel gerçeklik yoktur, gerçeklikler vardır. Gerçeklik söylemle ve söylem içinde inşa edilen şeydir. Her söylem bir gerçeklik inşasıdır ve dolayısıyla artık söyleme karşılık gelen gerçeklikler söz konusudur.”

Son derece güncel bir anlatı sunan *En Place* dizisi komedi türünün tüm karakteristiğini yansıtmaktadır. Bilindiği gibi komedi türü üretildiği zamana ve mekana ait özellikleri yansıtmakla birlikte aynı zamanda bu iki öğe tarafından şekillendirilir ve değişen dönemlerle birlikte dönüşüme uğrar. Buradan hareketle, çağımızın söylemini şekillendiren kavramların komedi anlatılarını da etkilemesi kaçınılmazdır. Komedi türü diyalogun en yoğun kullanıldığı türlerden biridir ve örnek olarak seçilen yapımda araştırmaya asıl veriyi sağlayan öğe görsel anlatımdan ziyade diyaloglardır. Bununla birlikte komedi anlatıların niteliğini belirleyen bir diğer unsur karakter tasarımıdır. Diğer türlerin aksine komedi özellikle ana karaktere özgür bir alan tanır. Komedide karakter “toplumsal farklılıkları ihlal edebilir, sorgulayıcı ve muhalif olma yönüyle eylemi adalete ve eşitliğe yöneltebilir” (Eğitimci, 2023, s. 51). Bu özgürlüğü tanıyan asıl husus komedinin temelini oluşturan mizahtır. Mizah belirli sınırlara hapsedilemediğinden karakter de davranışlarında özgürdür. Tüm karanlık ve olumsuz durumlarla mücadele edebilecek cesareti de bu özgürlüğünden alır. Denilebilir ki, “mizah ciddiyetin tutsağı olmaksızın ‘hakikati arama’ arzusunda olan söylem tarzlarından biridir.” Mizah aynı zamanda kendisini üreten zihinlerin ait olduğu topluma ayna tutma işlevine sahiptir. Bir toplumun kültürünü tanımanın en kolay yollarından biri mizahını incelemek olabilir (Koç, 2022, ss. 27-28). Bu aynı zamanda toplumları küresel anlamda etkileyen kültürel değişimlerin ilgili çağda üretilen mizahı da şekillendirdiği anlamına gelmektedir.

Araştırmanın sorunsalının çıkış noktasını tüm gerçekliklerin muğlak hale geldiği post-truth çağında, politik doğruculuğun nasıl algılandığı oluşturmaktadır. Analiz, dizideki mizahın politik doğruculuk eleştirisini nasıl yaptığı ve dizinin politik doğruculuk ile ilgili nasıl bir söylem geliştirdiği soruları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Dizinin ana karakteri olan genç adam ve iki rakibi olmak üzere birbirinden farklı görüşlere sahip üç karaktere odaklanılmış, bu karakterlerin toplumsal konumları, yaşam tarzları, benimsedikleri değerler, yakın çevreleri ile ilişkileri ve seçim vaatlerinde dile getirdikleri konular dikkate alınarak karakterler politik doğruculuk bağlamında incelenmiştir. Araştırmada öncelikli olarak dizinin olay örgüsü ve araştırmaya kaynaklık eden diyaloglar aktarılmış, bulgular bölümünde ise elde edilen veriler kavramsal çerçeve bağlamında değerlendirilmiştir.

3.1. En Place Dizisi

En Place (Zadi, 2023) adlı dizi ilk sezonu her biri 30 dakika civarında olan toplam 6 bölümden oluşmaktadır. Dizinin başrol karakteri otuzlarının sonunda siyahi bir Fransız vatandaşı olan Stephane (Jean-Pascal Zadi)'dir. Çoğunlukla siyahilerin ve göçmenlerin yaşadığı sosyal konutlardan oluşan Paris'in kenar mahallesinde yaşamakta, mahalledeki gençlik merkezinin sorumlusu olarak çalışmaktadır. Kuaför olan karısı Marion (Fadily Camara) tüp bebek tedavisine başlamak üzeredir.

"Seyir Halinde" isimli ilk bölümün açılış sahnesinde, televizyon ekranındaki haber spikerinin başkanlık seçiminde ikinci tura kalan adayları Stephane Ble ve Corinne Douanier (Marina Foïs) olduğunu açıklamaktadır. Spiker sözlerine "Sonuçlar ne olursa olsun, iki hafta sonra Fransa'da bir ilk yaşanacak. Ya ilk siyahi başkanına ya da ilk kadın başkanına kavuşacak" (0:30) diyerek devam eder. Hemen ardından hikaye üç ay önceye geri dönerek, Stephane'in adaylık sürecinin başlangıcına taşınır. Stephane evindedir, seçim özel yayının olduğu televizyon ekranın karşısında şarkı söyleyerek çamaşır katlarken evden çıkmak üzere hazırlanan karısı Marion'a yarınki jinekolog randevularını hatırlatır. Kendisi de evden çıkmak üzere giyinirken televizyon ekranında yaklaşan başkan seçimi için adaylarının kendilerini tanıttığı klipler dönmektedir. Stephane hiçbirinin sözüne inanmadığından duyduklarına kendi kendine karşılık vererek izler. Adaylar Yeşiller partisinden ekofeminizm savunucusu Corinne Douanier, göçmen karşıtı aşırı sağcı Fred Cognard (Pierre-Emmanuel Barré) ve Paris'in mevcut belediye başkanı sol parti üyesi Eric Andrei (Benoît Poelvoorde)'nin sözleri sırasıyla şöyledir:

"Corinne Douanier: Gezegenimiz ölüyor. Katili de insanoğlu. İnsanoğlu derken kastettiğim erkekler. Penisleri, fallusları ile kol gezen erkekler... Ataerkil toplum tüketiyor. Tüketiyor ve mezarımızı kazıyor. Mesele hayatta kalmak. 10 Nisan'da siz de ekofeminizmi seçin. (1:47-2:10)

Fred Cognard: Sevgili yurttaşlarım, her şey yükselişte. Fiyatlar, işsizlik, yoksulluk... Dünya sıcaklığı bile yükselişte. Yani çözüm ortada. Arapları göndermeliyiz. Fransızlar, 10 Nisan'da ezilmeye karşı çıkın. (2:11-2:25)

Eric Andrei: Fransızlar benim gibidir. Cömerttirler, seveceni sıcakkanlı ve cesurdurlar. Aynı zamanda yorgun ve bitkinler. Gerçeklerden kopuk siyasilerin hışmına uğruyorlar. Harekete geçtim ve gençlerimize ciddi yatırımlar yaptım. O yüzden 10 Nisan'da cesur Fransa'ya evet deyin. Girişimci ve sevecen Fransa'ya. Adil Fransa'ya evet!" (2.13-2.55)

Stephane "Adil Fransa'yı mış. Şaklaban! Yatırım yapmış mış. Ne yatırımı yaptın?" diye söylenerek televizyonu kapatır. Çalıştığı gençlik merkezine giderken yolda mahalleli ile sohbet eder. Başörtülü bir kadın merkezin düzenlediği gezi iptal olunca oğlu İbrahim'in çok üzülmesinden

bahseder. Stephane duvarda afişleri bulunan Eric Andrei'yi işaret ederek geziyi iptal edenin o olduğunu söyler, bütçeleri kısıtından bahseder. Gençlik merkezinde gençlerle sohbet ettiği sırada Eric Andrei'nin mahallede olduğunu öğrenip dışarı çıkar. Çevresi kameralar ve korumalar ile sarılı Eric Andrei mahalleli ile sokak röportajı yapmaktadır. Canlı yayınlanan röportajda başkana mikrofon uzatan bir haberci seçime üç ay kala hala favori olduğunu söyleyip “Herkes size yükleniyor. Solcular sağcı, sağcılar solcu olduğunuzu söylüyor” der. Andrei: “Biliyorum, bunlar boş laflar. Ben yeni bir sol kanat kuruyorum. Modern bir sol kanat. Kolları sıvayıp çalışmaktan korkmayan bir sol kanat. İnsanlar bunu duysun isterim” diye cevap verir. O sırada kalabalığın arasında olan Stephane İspanyolca bir soru sorar. Andrei'nin anlamaması üzerine Stephane “İki dil bilmeme şaşırдың mı?” diye sorar. Andrei Stephane'ı tanır. Sonrasında aralarında gerçekleşen sözlü atışma şu şekilde ilerler:

“Andrei: Stephane, Nasılsınız efendim? Sizi tanıyamadım. Stephane gençlik merkezinde çalışıyor. Çok iyi işler yapıyor. Stephane: Saçmalamayı kes, tamam mı? Ne istediğimizi çok iyi biliyorsun. Saygı... Doğduğumuz yer dezavantaj olmasın. İstediğimiz bu.

Andrei: Anlıyorum, haklısınız efendim. Ben de onu istiyorum. Buralı olduğum için daha da çok... Burası mahallem. Cumhuriyet bana her şeyi verdi. Geri vermek istiyorum.

Stephane: Vermek mi? Geri almak mı? Beş yıldır burada tek yaptığın sosyal konut ve dernek bütçesini yarıya indirip kamera harcamalarını üç katına çıkarmak oldu.

Andrei: Efendim şöyle ki...

Stephane: Önce bana “efendim” demeyi kes. 15 yıldır tanışıyoruz. Rol yapma. Kameraların önünde rol yapma.

Andrei: Haklısın adamım. Haklısın Stephane.

Stephane: “Adamım” demene de gerek yok. Saygı göster

Andrei: Doğru. Beni bir dinleyin. Eğer seçilirsem buraya büyük destek vereceğim. Çıraklık eğitimiyle...

Stephane: Tabii... Bize de çıraklık yakışır zaten. Doktor, avukat, mühendis, bize göre değil. Mutfakta çalışsınız biz. Önlükleri takın!

Andrei: Stephane, her şey sırayla. Adım adım gitmeliyiz.

Stephane: Kampanyana slogan mı arıyorsun? Ben buldum.

Andrei: Duymaya can atıyorum, söylesene.

Stephane: Özgürlük, eşitlik, kardeşlik!” (6:19-8:03)

Stephane'in sözleri kalabalığın güçlü desteğini alınca Andrei karşılık veremez ve aceleleri olduğunu söyleyerek orayı terk eder. Aynı akşam Stephane, karısı ve annesi ile sofradadır. Oğlunun söylediklerini televizyondan duymuş olan annesi “Kameraların karşısında şebeklik

yapacağına çocuk yap” diyerek ona baskı yapar. Onlar konuşmaya devam ederken televizyondaki bir haber programında Stephane’ın röportaj sırasındaki görüntüleri yayınlanmaktadır. Programdaki yorumculardan biri Stephane’ın kimliğinden ve işinden bahsederek şunları söyler:

“Eric Andrei’yi sıkıştırmaktan çekinmedi. Onu artık hepimiz tanıyoruz. Medya işini yaptı. Adına Ble-mania diyelim. Twitter’da trend oldu. Kendine ait sloganları var. Biz de sırf eğlencesine bir anket şirketinden onu başkanlık seçimi bağlamında bir sınavını istedik. Seçime katılsaydı alacağı oran ne olurdu diye sorduk. Yüzde 4. Televizyonda iki dakika görüldü ve sonuç yüzde 4. Seçmenlerin oranını düşünürsek tam iki milyon insan ediyor bu.” (9:50-10:26)

Ertesi gün Stephane evden çıktığında kendisini tebrik eden mahalleli ile karşılaşır. Le Parisien Gazetesi’nin ilk sayfasındaki haberini kendisine gösterirler. Sokağın başında bekleyen gazeteciler Stephane’ın etrafını sarar ve Andrei’ye karşı aday olup olmayacağını sorarlar. Stephane böyle bir düşüncesinin olmadığını, sadece eleştirilerini iletmiş olduğunu söyler. O sırada yanlarına bir adam yaklaşır, gazetecilere teşekkür ederek onları uzaklaştırır. Stephane’ı sessiz bir köşeye götürerek kendini tanıtır. İsmi William Crozon (Eric Judor) olduğunu ve Sosyalist Parti’de on beş yıl seçim kampanyası yönettiğini, büyük isimlerin seçim kazanmasını sağladığını söyler. William’ın amacı Stephane’ı aday olmaya ikna etmektir.

“William: Siyaset yapan bu beyazların bizi yıldırmasından bıkmadın mı? Bizim gibileri temsil eden kimse yok.
Stephane: Sen siyahi misin? Daha çok Türk’e benziyorsun da.
William: Ne? Beni az önce Araplaştırdın. Hatta İslamlaştırdın.
Aime Cesaire’in büyük torununu. Neyse...”

Bu diyalogdan sonra adam Stephane’a evli olup olmadığını sorar. Evli olmasının iyi olduğunu ama bolca çocuk yapması gerektiğini söyler. Daha sonra gey olup olmadığını sorar. Bunun üzerine Stephane bu sorudan hoşlanmasa da eşcinsellik karşıtı olmadığını anlatmaya çalışır. Adam ise bu aykırı düşüncelerden hemen vazgeçmesini söyler. Adama göre iyi bir takım olup, büyük işler başarabileceklerdir. “Sen banliyöyü, siyahileri temsil ediyorsun. Ezilen Fransız halkını, sesi olmayanları, sosyal konutları” sözleriyle onu ikna etmeye çalışır. O sırada Stephane’a telefon gelir ve doktor randevusuna giden karısına yetişmek üzere adamın yanından ayrılır. Muayenehaneye girdiğinde doktor, Stephane’ı tanır ve aday olursa ona oy vereceğini söyler.

Aynı saatlerde Eric Andrei ofisinde seçim danışmanı ile Stephane vakasını değerlendirmektedir. Danışman, Andrei’ye Stephane’ı ziyaret edip basına barışçı pozlar vermesi gerektiğini söyler, “İyi durumdayız, çeşitlilik oyunundan olamayız” der. Andrei ise çokkültürlü bir seçmen grubuna hitap etmekten ve karşılığında saygı görememekten yorulduğundan bahseder. Sesini yükselterek masasından kalkar ve “Başlatacağın şimdi çeşitliliğinden.

Sana kalsa her şeyde çeşitlilik olacak. Posterlerimde, manifestomda... Sonunda yatağımdan da çıkacak! Ben yüz verdikçe yüzüme tükürüyorlar. Biraz minnettarlık istiyorum. Solcuyum ama o da bir yere kadar!” diyerek isyan eder. Öğleden sonra Stephane gençlik merkezinin üyelerinden birinin gözaltına alındığını öğrenip polis merkezine gider. Polisle tartışınca o da nezarethaneye alınır. Birkaç saat sonra William Corozon gelip Stephane’ı ziyaret eder. Onu ve genci çıkaracağını söyler. “Aramızda kalsın buraya düşmen iyi oldu, Mandela gibi... Bunu kullanmalıyız. Mahalleliyi ayağa kaldırıp basını arayacağım. Çıkar çıkmaz da başkanlığa aday olduğunu açıklarsın” diyerek Stephane’a ısrarını sürdürür. Dediği gibi bir grup mahalleliyi polis merkezinin önünde toplar. “Stephane Ble’ye özgürlük!” sloganları atılırken William, sosyal medyada canlı yayın açar. Bir süre sonra polis müdahale ederek grubu dağıtır. Aynı gece salıverilen Stephane’ı yine William karşılar ve adaylık konusunda fikrini sorar. Stephane teklife sıcak bakmaya başlamıştır. Ertesi sabah karısına da konuyu açar ve amacının başkan olmak değil seslerini duyurmak olduğunu söyleyerek onun da desteğini almayı başarır. Aynı gün mahallede bir basın açıklaması düzenler ve canlı yayında adaylığını açıklar. Konuşma yaptığı platformda William ile yan yanadır. Stephane heyecanla hedeflerinden bahsetmektedir. “Mahallenin gençleri için yaptıklarımı tüm ulusa yapmak istiyorum” diyerek izleyicilerin alkışını aldığı sırada William çalan telefonunu açmak üzere uzaklaşır. Arayan, Andrei’nin kazanmasını istemeyen sağ parti adayı Etienne Durandeu (Emmanuel Dehaene)’dür. William’ın asıl amacının Stephane’ı aday yaparak Andrei’nin oylarının düşmesini sağlamak olduğu anlaşılır. O sırada Stephane konuşmasına devam etmektedir. Bir anda insanların ilgisi cep telefonlarına yönelir ve herkes sosyal medyaya düşen bir videoyu izlemeye başlar. Video Stephane’ın yıllar önce söylediği, sözlerinde Fransa’yı siyahilere eziyet etmekle suçladığı ve küfürlerle hakaret ettiği şarkının klbidir. İlk bölüm sona erer.

“Yapım Aşamasında” adlı ikinci bölümde Stephane, William’ı seçim merkezi olarak kullanılacak mekana götürür. Gittikleri yer mahallede eskiden market olarak kullanılmış olan atıl durumda bir mağazadır. Stephane yakın çevresindekilerden bir ekip oluşturmaya başlar ve onları William ile tanıştır. İri yapılı bir kuzenini güvenlik sorumlusu olarak görevlendirmiştir. William bu adamı doğru tercih olduğundan emin olamaz. Adam “Güvenlik karmaşık değildir. Kime güvenmeyeceğini bilsen yeter. Masonlar, devlet ve İsrail” der. William bundan hoşlanmaz. Stephane’ın adaylığının kabul olması için beş yüz belediye başkanından imza almaları gerekmektedir. Bunun için ekip genişletilir. William işleri yürütmesi için genç bir kadın getirmiştir. Yasmine (Souad Arsane) adındaki bu kadın Müslümandır ve başörtüsü takmaktadır. Genç kadın Fransa’nın üst düzey memurlarını yetiştiren bir kurum olan Ulusal Yönetim Okulu (ENA) mezunudur. Stephane kadının başörtülü olmasını kastederek “ENA’ya şey aldıklarını bilmiyordum” der ve Yasmine’i öfkelenir. O sırada William araya girerek konuyu değiştirir. Aynı gün Andrei belediye başkanlığı ofisinde ekibiyledir. Stephane’ın kuzeni olan

başka bir adam Andrei'yi ziyaret eder. Adam uyuşturucu satıcısıdır ve aynı zamanda bir güvenlik şirketi kurmuştur. Andrei adamı önceden tanımaktadır ve Stephane'ı adaylıktan çekilmeye ikna etmeyi başarırsa güvenlik şirketine kamu işlerini vereceğinin söyler. Adam Stephane'ı bulur. Aralarında geçen konuşmada “Siyahi başkanımız olur mu dersin? Burası Fransa kardeşim, McDonalds’da müdür olursan şükret” diyerek onu vazgeçirmeye çalışır. Fakat Stephane duyduklarını ciddiye almaz. Aynı dakikalarda Andrei mahallede esnaf ziyaretleri yapmaktadır. Stephane’ın karısının kuaför dükkanına uğrar ve kocasını adaylıktan vazgeçirmesi halinde işyerini açmak için aldığı krediyi belediyenin girişim desteği fonundan kapatmayı teklif eder. Marion’un kafası karışır ve teklifi mantıklı bulur. Aynı akşam Stephane’a nasılsa seçilme şansının olmadığını, bu nedenle kredi borcundan kurtulma şanslarını değerlendirmelerinin doğru olacağını söyler. Stephane’ın vazgeçmeye niyeti olmadığını anlayınca tartışırlar. William ise Stephane’ın halkın gözündeki algısını öğrenmek niyetiyle bir araştırma şirketinden destek alır. Deneklerden Stephane’ın seçim afişini yorumlamalarının istendiği bir odak grup çalışması gerçekleştirilir. Afişte başkan adayının fotoğrafının yanı sıra “Fransa için asıl çözümler aşağıdan gelir” sloganı da yer almaktadır. Deneklerden fotoğraftaki adamın kendilerinde yarattığı izlenimi tanımlamaları istendiğinde “siyahi, torbacılık, varoş kesim, çok eşlilik” gibi karşılıklar gelir. Bulguların sonucu olarak araştırmacı William’a “Böyle şey görmedim, Guy George (Fransız seri katil) aday olsa daha çok oy alır” (13:25) diyerek kampanya için çok uğraşmaları gerektiğini söyler. Bunun üzerine kampanya ekibi toplanıp doğru sloganı bulmak için beyin fırtınası yapar. Stephane “iyi beslen, para ödeme” diye bir teklifle gelir. Bunun finansal olarak başarılmasının mümkün olmadığı tartışılrsa da Stephane’ın “Daha iyi beslenen daha iyi çalışır, sağlık masrafı azalır, daha az belaya bulaşır. Daha az polis, daha az hakim çalışır. Dolapları doldurup hapisleri boşaltacağız” (22:03) sözleri ile hepsi ikna olur ve slogana karar verilir. Stephane’ın adaylığı için gerekli imzalarda bir kişilik eksik kalmıştır. Bunun için aynı zamanda belediye başkanı da olan Yeşiller’in adayı Corinne Douanier’nin kapısını çalmaya karar verirler. Corinne’in ofisine giden Stephane ve William aradıkları kişiyi sormak üzere orta yaşlı sakallı bir adama yaklaşır:

“Stephane: İyi akşamlar bayım.

Adam: Bana nasıl bayım dersin sen?

Stephane: İyi akşamlar hanım efendi.

Adam: Ha anladım, sana göre biri ya kadındır ya erkek

William: Erkek olduğunuzu düşündürecek birkaç şey var aslında, mesela sakalınız.

Adam: Tabii, erkeklerin sakalı olur. Kadınlar da etek giyer.

William: Çoğunlukla evet. Bu genelde böyledir aslında.” (27:30)

Stephane konunun uzamaması için Corinne'in yerini sorar ve adamın yanından uzaklaşırlar. Corinne imza vermek için Stephane'min politik görüşünü öğrenmek ister. Stephane "Aslında solcuyum ama yaptıklarından rezaletten sonra emin değilim" der. Corinne "Ne sağcıyım, ne solcu diyenler genelde sağcıdır" diye karşılık verir. Bunun üzerine Stephane seçilemeyeceğini bildiğini ama bir fark yaratmak istediğini, yetersiz beslenen çocukları düşündüğünü anlatarak kadını ikna eder. Aynı gece kampanya ekibi seçim merkezinde imzaların toplanmış olmasını kutlarken içeri molotof kokteyli atılması ile bölüm sona erer.

"Keşfedilmemiş Bölge" adlı üçüncü bölümde Stephane ve güvenlikten sorumlusu kuzeni polis merkezine giderek olayın aydınlatılmasını isterler. Polisler Stephane'ı başlarından savar. Fakat kuzeninın merkeze taktığı kameralar akıllarına gelir. Görüntüleri inceleyip saldırıyı yapanların Stephane'min Andrei ile pazarlık yapan diğer kuzeninın adamları olduğunu anlarlar. Stephane kuzeninın evine gidip hesap sorar. William ise bir kafedir ve sağ partinin adayı Etienne Durandeu ile telefon görüşmesi yapmaktadır. O sırada kafeye Andrei gelir. William'ın karşısına oturup onun planlarından haberdar olduğunu, eğer Stephane'min aleyhine çalışmaya başlamazsa bu planlarını ifşa ederek William'ın siyaset çevrelerindeki saygınlığını bitirmekle tehdit eder. Stephane'ı beyaz Fransızların yaşadığı Correze şehrine götürmesini ve orada "gerçek Fransızlar"ın tepkilerini görüp kendi rızasıyla vazgeçmesini sağlamasını ister. Bunun karşılığında William'ı kendi ekibine dahil edeceğinin sözünü verir. William önerisiyle Stephane ve ekibi Correze'e giderler. Stephane'min ilk kez gördüğü bu şehir Paris'in çokkültürlü atmosferinin tersi bir karakteristiğe sahiptir, bu nedenle ekip tedirgin olsa da Stephane soğukkanlı olmayı başarır. William'ın tüm kışkırtmalarına rağmen tanıştığı insanlarla doğru diyaloglar kurar ve Andrei'nin tuzağını boşa çıkarır. Fakat şehrin belediye başkanının oğlu göçmen karşıtı bir adamdır ve Fransa'nın kaynaklarının sosyal konutlara gittiğini söyleyerek Stephane'ı istemediğini belli eder. Ekip görüşmelerini sonlandırıp geri dönmeye niyetlendiğinde belediye başkanı bir çiftlikte intihar vakası yaşandığını söyler. Stephane buna müdahale etmek isteyince ekibinin karşı çıkmasına rağmen hep birlikte çiftliğe giderler. Stephane uzun uğraşlar sonucu çiftçiyi intihardan vazgeçirir. Kameraların canlı yayınladığı intihar olayı sona erdiği anda belediye başkanının göçmen karşıtı oğlunun elinde tüfekle Stephane'a yaklaşip ona ateş etmesiyle bölüm sona erer.

"Tehdit Altında" adlı dördüncü bölümde Stephane apar topar hastaneye kaldırılır. Tüfeğin saçmaları testislerine isabet etmiştir. Stephane'min ameliyatta olduğu anlarda Yasmine William ile konuşur ve onun aslında sağ partiye çalışan biri olduğunu öğrendiğini anlatır. William bunu reddetmez ve siyasette bunun normal olduğunu söyler. Aynı dakikalarda Andrei, Stephane'min karısını ve annesini de yanına alıp hastaneye gelmiştir. Hastane girişinde bekleyen gazetecilere sahte bir samimiyet gösterisi yaparak Stephane rakibi de olsa onu kardeşi gibi gördüğünü söyler. Ameliyattan çıkan

Stephane herkesi çevresine toplayarak adaylıktan vazgeçtiğini açıklar. Amacına ulaşan Andrei hastaneden ayrılmadan önce William ile konuşarak bu yaşanan saldırıdan sonra onu ekibine dahil etmesinin onu fırsatçı gibi göstereceğini söyleyerek vaadini yerine getiremeyeceğini açıklar. William bunun üzerine Etienne Durandeu'yu arar ve Stephane adaylıktan çekildiği için artık onunla çalışabileceğini söyler. Durandeu da Andrei gibi bunun fırsatçılık gibi görüneceğini söyleyip onu reddeder. Stephane evde istirahatte olduğu günlerde bir akşam karısı Marion ile haberleri izlemektedir. Spiker seçim yarışında süre azalırken Andrei'nin tekrar öne çıktığından bahseder. O gün aynı zamanda Cezayir'deki ateşkesin 60. yıl dönümüdür ve haberde adayların sömürgecilik konusunda fikirlerini paylaştıkları röportajlar yayımlanır:

“Fred Cognard: Bir gün sömürgeler için suçlu hissetmeyi bırakacağız. Gerçek sömürü asıl Fransız halkının her gün yaşadıklarıdır. Okullardaki türbanlılar, helal et satan kasaplar, Fatmalar, Muhammetler... Ben seçildiğimde bu tür bir sömürü bitecek. Herkes bir gemiyle, bir uçakla beraber evlerine geri dönecek.

Eric Andrei: Bu konuyu büyük bir sorumlulukla ele almalıyız. Zorla yaptırdığımız doğru olabilir, ancak aynı zamanda biz sömürgecinin faydalarını göz önünde bulunduramaz mıyız? Temizlik konusunda, yani çatal kullanımında. Tren yolu ile ulaşım konusunda büyük bir hizmet sunduk, büyük şeyler yaptık. Mesela köprüler. Afrikalılar köprüleri çok seviyor.” (11:51-12:44)

Stephane ve karısı Marion duyduklarından çok rahatsız olur. Yaşadığı kafa karışıklığı nedeniyle Stephane'ın gece uykusu kaçır. Mahallede dolaşmaya çıkar. Ekipten genç bir erkek olan Lamine ile karşılaşır ve genç onları yarı yolda bıraktığı için Stephane'a sitem eder. Sabah Stephane karısına fikrini değiştirdiğini, tekrar aday olacağını söyler. Karısı bu kez vazgeçirmek için ısrar etmez ve Stephane'ın kararını kabul eder. Stephane seçim merkezine gider, ekibin diğerleri ile bir araya gelir. William'ın ortalıkta olmaması üzerine menajerliği Yasmine üstlenir. Hızlıca çalışmaya koyulurlar. El ilanları dağıtılır, sosyal medya çalışmaları yürütülür. Stephane sıra dışı bir hamle yaparak adaylığa geri dönüşünü polis merkezinde düzenlediği basın toplantısında açıklar. Yaptığı konuşmada şunları söyler:

“Polisleri sevmek, polislere güvenmek istiyorum. Korunduğumu hissetmek istiyorum. Bir polis memuru gördüğümde koşu koşu yanına gitmek istiyorum, sarılmak için. Birbirimize yeniden güvenmeliyiz. Yan bakmamalıyız. Ben çok içen biri değilim ama yakın zamanda bu konuda biraz aşırıya kaçtım. Ve kendimi çok sarhoş buldum. Sarhoşken dışarıdaki çocuklar annemin penceresinde rap dinlemediği veya tüm gece tartışmadığı için annem rahatça uyudu. Sarhoşken kız kardeşlerimin sokakta tayıt

giyerken veya türban takarken rahatça yürüdüğünü gördüm ve kimse umursamadı. Sarhoşken düzgün görünmediği için, düzgün bir yerde yaşamadığı için mülakattan geçememeyi ya da kimlik kontrolünü dert etmeden başı dik bir şekilde yürüyen çocukları gördüm. Sarhoşken ülke, Fransa birlik olmuştu. Barışmıştı. Aynaya bakabiliyor ve çocuklarına, tüm çocuklarına buraya aitsiniz diyebiliyordu. Özgürlük, eşitlik, kardeşlik!” (17:00-19:10)

Stephane’in sözleri bittiğinde polislerden biri “Ve güvenlik!” diyerek ekleme yapar. Stephane da ona hak verir. Basın açıklaması canlı yayında “Ble polisle elele” başlığıyla yayınlanmaktadır. Yayını izleyen Andrei bir plan peşindedir. İş birliği yaptığı Stephane’in kuzeni ile buluşup, Stephane’in güvenlik vaadini gözden düşürecek tuzağını anlatır. Ekipteki genç Lamine’i suça bulaştırarak Stephane’in oy kaybetmesini sağlayacaklardır. Aynı gün Lamine parkta karşısına çıkan bir grup gençle tartışır. Gençler ona bir çanta vermek isterler. Çantada Stephane’in kampanyasına destek için para olduğunu söylerler. Lamine çantayı açıp bakınca esrar olduğunu görür ve çantayı gençlere geri vermek ister. Aralarında yaşanan itiş kakış sırasında karşı gruptaki genç başını kaldırıma çarpıp bayılır. Polis o anda yanlarına doğru koşmaya başlayınca Lamine kaçır. Olayı haber alan Stephane ve karısı, Lamine ile bir otelde buluşur. O sırada Stephane’a bir mesaj gelir ve otel odasındaki televizyonu açarlar. Son dakika haberi olarak başkanlık seçimi adaylarının bazılarının yarıştan çekildikleri açıklanmaktadır. Haberde Rus olduğundan şüphelenilen bir grup hackerın adaylardan birinin suça iştirak ettiğini bulduğu ve tüm adayların maillerinin hacklendiği söylenmektedir. Andrei’nin yüklü miktarda parayı zimmetine geçirdiği ortaya çıkmıştır. Spiker Andrei’nin adaylıktan çekildiğini öğrendiklerini söyler. Bir diğer skandal ise Durandeu’nün Suriye’ye silah satmak için taahhütte bulunduğu ortaya çıkmasıdır. Spiker Durandeu vatana ihanet suçlamasıyla karşı karşıya kaldığını ve onun da adaylığını geri çektiğini bildirdiğini söyler. Bu sızıntılardan etkilenen son aday aşırı sağ görüşlü lider Cognard olur. Cognard’ın zoofili olduğunun anlaşıldığı videolar internete düşmüştür ve o da çekilmek zorunda kalmıştır. Spiker bu durumda sadece iki adayın seçim yarışına devam edeceğini bildirir. Böylece Stephane’in ikinci tura kalacağı kesinleşmiş olur. Lamine, Marion’un teslim olması halinde Stephane’in aday olmasının imkansız olacağından bahseder. Stephane ona hak verir. Marion ise teslim olması gerektiği konusunda ısrar eder. Lamine kaçmaya mecbur olduğunu söyleyip otelden ayrılır. Bölüm televizyon haberlerinde Stephane Ble ve Corinne Douanier’nin resmen ikinci tura kaldığının açıklanması ile son bulur.

“Canlı Yayın” adlı beşinci bölüm seçime günler kala iki adayın canlı yayında katılacakları münazaranın tanıtımıyla açılır. Stephane canlı yayına çıkacak olmaktan dolayı çok streslidir. Andrei ise adaylıktan çekilmesine rağmen Stephane’ı kamuoyunun gözünden düşürmeye kararlıdır. Programın

başlamıştı. Dakikalar önce sunucu kadının telefonu çalar. Arayan Andrei'dir. Kadına “Onlara saldırı tamam mı?” der. Kadın “Rahatla ben işimi biliyorum” diye karşılık verir. Andrei, Stephane’ın kuzeninin uyuşturucu satıcı olduğunu söyler ve kadından bunu dile getirmesini ister. Böylece son kozunu da oynamış olur.

Görsel 1. Münazara Programı

Kaynak: Netflix, 2023.

Programın başında adayların tanıtım videoları yayınlanır. Corinne’in tanıtımı şu girişle açılır:

“Daimi bir aktivist olan Corinne Douanier’nin aynı zamanda iktisat ve tarih diploması var. Afganca ve Mandarin dahil olmak üzere yedi dil biliyor. 18 yaşındayken yaşadığı yerin valisi oldu. Ne zaman kendisine ayıracak zamanı olsa o bu zamanı başkalarına adamayı tercih ediyor. Kar amacı gütmeyen kurumlarda tanınan Corinne doğal ürünlerin dönüşüme uğramasını, ekofeminizmi ve küçülerek büyümeyi içeren sosyal bir modeli savunuyor.”

Corinne’in yardımcı olduğu kişilerin de düşüncelerini paylaştığı videoda, mültecilerin yaşadığı sorunları görmek için Akdeniz’e gittiğinden bahsedilir ve video Corinne’in partneri olan kadının övgü dolu sözleri ile sona erer. Stephane ise videoda “Düne kadar gençlik merkezindeki öğretmenlerden biriydi. Nükteli söz söyleme yeteneğini gettolarda yaşayarak geliştirdi. Stephane’ın gücü mahallesiyle arasındaki güçlü ilişkiden geliyor. Gençlerle arası çok iyi ve onları çok iyi anlıyor. Ailesine ve köklerine sıkı sıkıya bağlı” sözleriyle tanıtılır. Programın sunucuları “Fransa halkı size neden size oy vermeli?” sorusuyla sözü adaylara verir:

“Corinne: Bu gece Fransa’nın eşsiz bir şansı var. Eski, köhne politik sınıfı defetmeye karar verip yeni yüzlere sorumluluk vermekten asla çekinmediler. Ben bu yeni yüz olmak istiyorum ve başarılı olabilirim. Bu gece size neler yapacağımı söylemeyeceğim. Beraber neler yapacağımızı söyleyeceğim. Çünkü kurtarıcıya veya kahramana inanmıyorum. Kurtarıcı diye bir şey yok. Altmış milyon Fransız kendisinin kurtarıcısı olacak. (11:58-12:25)

Stephane: Benim üniversite diplomam yok. Gerçek insanların

sorunlarını bilen normal biriyim. Correze olsun gettolar olsun sorunlarımız aynı. Yalan söylemek için gelmedim. Size dünyaları vaat etmeyeceğim. Ama deneyeceğime söz veriyorum.” (12:58-13:13)

Her iki aday da cevaplarını tamamladıklarında destekçilerinden alkış alırlar. Programın devamı “düello” bölümüdür. Sunuculardan biri Corinne’e hitaben “Bazıları çok radikal olduğunuzu söylüyor” der. Sonrasında adaylar arasındaki atışma şu şekilde ilerler:

“Corinne: Bence bugün başka bir seçeneğimiz yok. Radikal olmalıyız ve küçülmeliyiz. Nüfus olarak da küçülmeliyiz. Fransa’daki çiftlerin hala üç çocuk sahibi olduğunu biliyor musunuz? Tam üç çocuk, bu gerçekten çok saçma ve sorumsuzca.

Stephane: Aslında eşim ve ben bir çocuk sahibi olmaya uğraşıyoruz. Eşim ve ben bu çocuğun doğaya zararlı olacağını hiç düşünmedim. Ona ne kadar sevgi verebileceğimi düşündüm.

Corinne: Bu aşırı bencil bir yaklaşım. Ben dünyayı düşünüyorum.

Stephane: Ben çocuklarımızın dünyayı yeniden inşa edebileceğine inanıyorum. Eğitim sayesinde dünyayı kurtaracaklar ve doğayı koruyacaklar. Belki bencil olabilirim ama sen bozguncusun.

Corinne: Bozguncu ya da sağduyulu.” (13:40-14:26)

Sonrasında adayların hayatlarından sürpriz konuklar davet edilir. Corinne’in konuğu yıllar önce Afganistan’dan kaçmasına yardım ettiği, Harvard Üniversitesi’nde yüksek öğrenim gören genç bir kadındır. Kadın minnet dolu sözlerle hikayesini anlatır. Programın stüdyodaki izleyicilerinin arasında olan William araya girerek “Fransa hariç her şeyi konuştuk. Afganistan, Birleşmiş Milletler... Hep yabancı odaklı!” diyerek sesini yükseltir. Sıra Stephane’ın sürpriz konuğuna geldiğinde ise gelen kişinin çocukluğundan bu yana görmediği babası olduğu ortaya çıkar. Stüdyo konukları arasındaki Stephane’ın annesi adamla ağız dalaşına girer. Devamında programın sunucusu Stephane’a kuzeninin uyuşturucu satıcısı olup olmadığını sorar. Stephane bir süre sessiz kalır, sonra şöyle devam eder:

“Stephane: İtiraf ediyorum, ailemde ve etrafımda varlar. Ama şunu da söyleyeyim siyahiyensiz ve fakir bir mahallede büyüdüyseniz çok fazla seçeneğiniz olmuyor. Nihayetinde herkesten çok çalışıp daha az alacağının farkına varıyorsun. Bu bağlamda bazı insanlar diğer yolu seçiyor. Yani fakir mahalleler olarak kendimizi hafife almamalıyız. Büyük hedefler koymalıyız. Vizyonlu olmalıyız. İşte bu yüzden bu Pazar Fransız halkından Stephane Ble’ye oy vermelerini istiyorum. Ki bunun

mümkün olduğu kanıtlanabilsin. Sıfırdan başlayıp
yükselebiliriz.” (23:36)

Sunucunun Corinne’e adaylık sürecinde Stephane’a neden imza desteği
verdiğini sorması üzerine Corinne, Stephane’ı tanıdığı anda dürüst bir adam
zannettiğini ama geçen kısa sürede değişip başka birine dönüştüğünü söyler
ve kampanya sürecinde polislerle bir araya geldiğini hatırlatıp yeni bir
atışmaya başlatır:

“Corinne: Polislerle güvenlik konuştunuz. Tam bir siyasetçi
olmuşsunuz. Sistemi yıkmak istiyordun değil mi? Ama şimdi de
sistemin ta kendisi oldun. Zalimlerin tarafına geçtin.
Stephane: Şaka mı bu? Zalimlerden mi oldum? 400 yıllık
köleliğe ne oldu, bir şey çağrıştırıyor mu? Sömürgeler aklına bir
şey getiriyor mu?

Corinne: 2000 yıllık kadın şiddeti ne çağrıştırıyor? Kadınsan asla
kazanamıyorsun. Ben seçilirsem bu değişir. Çünkü sen erkek
olduğu için her şeye hak ettiğini düşünen tipik bir adamsın. Senin
gibi adamlar yüzyıllardır çöküşümüze öncülük ve rehberlik
ediyor. Yeter artık! Gelecek için, dünya için, çocuklarımız için,
Fransa için... Çok yaşa Fransa!” (24:34-25:18)

Program sona erdiğinde Stephane kanalın makyaj odasındadır,
televizyonda Marion’la konuşur. Ardından William odaya gelir. Kalan sürede
yapacaklarından bahsederlerken odanın kapısından sesler yükselir. Gelenler
polislerdir. Lamine’in kampanya ekibinde olması gerekçesiyle Stephane’ın
göz altına alınmasıyla bölüm sona erer.

“Son Engel” isimli altıncı bölüm Stephane’ın gündüz saatlerinde polis
merkezinden çıkışı ile açılır. Kalabalık gazeteci grubu ona mikrofon uzatır ve
firardaki Lamine hakkında sorular sorarlar. Stephane onu tanımadığını söyler.
Yaşanan olayın Andrei’nin tuzağı olduğunun farkındadır. Devamında bir
ilkokula seçim gezisi yaptıkları sırada karısından gelen telefonla oradan
ayrılır. Marion Lamine’in yanındadır ve polis etraflarını sarmıştır. Stephane
bir plan yapar ve William’ı Lamine’i kaçırmaması için görevlendirir. Amacı
Lamine’in Marion’un yanında yakalanmasını engellemektir. O sırada
gazetecilerin dikkatini dağıtmak için Stephane ve ekibi şehrin bir
mahallesinde gerçekleştirilen krep festivaline katılır. Lamine de kendi
mahallesine dönüp polise teslim olur. Firar durumu ortadan kalkınca Stephane
kampanya ekibinden bir üyenin suça bulaşmış olmasıyla ilgili bir basın
açıklaması yapar ve “Lamine iyi bir çocuk olduğu için teslim oldu. Umarım
adalet yerini bulur ve adalete güvendiği için haklı olduğunu görürüm” der.
(14:52-15:02) Gazetecilerden gelen “Hala kazanma şansınız olduğunu
düşünüyor musunuz?” sorusuna ise bir fikrinin olmadığını ama kime olursa
olsun Fransız halkının oy kullanması gerektiğini söyler ve açıklamasını
sonlandırır. Ertesi gün seçim günüdür. Sonuçları kampanya merkezinde
beklerlerken Yasmine gelip Stephane ile konuşur. Seçimden çekilen adayların
gizli bilgilerini sızdırmanın kendisi olduğunu itiraf eder. Ekibiyle bir yıldır

bunun için çalıştıklarını ve amaçlarının seçimleri batırmak olduğunu, bunu da başardıklarını söyler. Gün içinde sandık başlarında yapılan anketlerden gelen tahminler Corrien'in şansının yüksek olduğu yönündedir. Akşam saatlerinde Stephane yenilgiyi kabullenmiştir. Sonuçlar resmen açıklandıktan yapacağı konuşmaya hazırlanırken yayın yasağı kalkar ve Stephane'ın seçimi kazanmış olduğu açıklanır. Televizyondaki haber spikeri kadının yorumu şöyledir:

“Bu sürpriz bir sonuçtan öte. Siyasi bir deprem adeta. Tekrar ediyorum, Stephane Ble oyların yüzde 51,8'ini alarak Fransa başkanı oldu. Görünen o ki Fransız halkı sandık başında yalan söyledi ve perdenin arkasında bir kadına oy vermek yerine vasıfsız bir erkeğe oy verdi. Bu dehşet verici.” (23:28-24:14)

Görsel 2. Seçim Sonuçları Kutlamaları

Kaynak: Netflix, 2023.

Kampanya merkezinden ve Stephane'ın mahallesinden kutlama görüntüleri ile devam eden bölüm Stephane'ın başkan olarak ilk konuşmasını yapması ile sona erer:

“Fransız halkı beni başkan olarak seçti. Sadece oy verenler, Fransız halkı biraz abartılı oldu. Ama yine de birçok insan. Ben tüm Fransızların başkanı olacağım, kimseyi ihmal etmeyeceğim. Ne şehirdekileri ne kırsaldakileri ne de başkasını... Beyazların başkanı olacağım, siyahların, Çinlilerin, Asyalıların, çingenelerin, serserilerin, kadınların, peçe takanların, cücelerin ve kızıkların başkanı olacağım. Özgür bir başkan olacağım, hiç pes etmeyeceğim. Ve ana hedefimi de ortaya koyacağım. İyi beslenin, para vermeyin. Çok yaşa Fransa, çok yaşa cumhuriyet. Tabii bazı değişikliklerle. Selamın aleyküm, şalom, merhaba ve bir de Hintlilerin dediği gibi... Ne diyorlar bilmiyorum ama onları desteklerim. Hep beraber!” (24:50-26:11)

3.2. Bulgular

Ait olduğu toplumda dışlandığını hisseden sıradan bir siyahi vatandaşın, politikacılar tarafından tüm iyi niyeti ve toplumsal duyarlılığı istismar edilerek devlet başkanı olması yönünde ikna edilmesiyle başlayan hikayede, ana karakterin tüm yetersizliklerine rağmen son ana kadar koruduğu dürüstlüğü dizide birkaç kez diğer karakterler tarafından vurgulanmaktadır. Bununla birlikte karakterin başkanlığa giden yolda önünü açan dizide belirtildiği gibi “televizyonda sadece iki dakika görüldükten” sonra “Twitter”da trend topic’ olması ve yine televizyon programının “eğlencesine” yaptığı anket ile yüzde 5’lik bir oy alabileceği sonucunun duyurulması olmuştur. Halka hitaplarını bitirirken Fransız Devrimi’nin sloganı olan “özgürlük, eşitlik, kardeşlik” sözlerini tekrarlayan Stephane’ın ilk andan itibaren dile getirdiği amacında her ne kadar dürüst olsa da devlet yöneticisi olma konusunda gerekli vasıflara sahip olmadığı açıkça bellidir. Buna rağmen kamuoyu gerçekçi bakış açısını korumak yerine “duygusal” değerlendirmeler yapıp “vasıfsız” adaya destek olmakta sakınca görmemektedir. Bu durum dizinin post-truth çağının karakteristiğini yansıtmaya örnek olarak verilebilir.

Anlatıda ana karakterin karşısına konumlandırılan sol parti adayı Eric Andrei üzerinden temsil edilen siyasetçi profili ise kamuoyunun artık farkına varmış olduğu genel geçer siyasetçi profiline örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Andrei her ne kadar “çoğulculuğu” önceleyen bir söylemle halka hitap ediyor olsa da asıl düşünce biçiminin bu olmadığı ve iki yüzlü bir tutum içinde olduğu dizide sunulmaktadır. Daha önce post-truth kavramı bağlamında değinilen, Tatal’ın (2017, s. 3) da ifade ettiği gibi “halkın kaderine terk edilmiş olduğunu” içten içe bilmesi, siyasetçilerin duyguları istismar etmesinin önünü açmaktadır. Solcu Andrei, sağ parti adayı Durandeu ve göçmen karşıtı radikal sağcı Cognard’ın söylemlerine her fırsatta karşı çıkmaktadır. Fakat gerçekte kendisi de çoğulculuğun gerekliliğinden şüphe duymaktadır ve “o kadar da solcu” olmadığını danışmanına itiraf etmekte, hatta Stephane’ın “gerçek Fransızları” görürse eşitlik hayallerinin imkansız olduğunu anlayacağına inanmaktadır. Bu noktada Andrei’nin politik doğrucu profilinin de aslında gerçeği yansıtmadığı anlaşılır. Eric Andrei karakterinin politik doğruculuğu araçsallaştırması, post-truth çağında herhangi bir gerçeklikten emin olmanın imkansızlığını vurgulamaktadır.

Siyahi hareketin günümüz temsilciliğine soyunan Stephane için feminist hareketinin bazı söylemleri kabul edilebilir değildir. Karşı karşıya geldikleri münazara programında ekofeminist Corinne ile görüş birliği elde etmelerinin mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Corinne gezegenin kısıtlı kaynaklarını gerekçe gösterip nüfus kontrolü önerirken, Stephane makro bir bakışa sahip olmadığını gizlemeden “duygusal” sözleri ile doğacak çocuğunu ne kadar seveceğini anlatmıştır. İki adayın birbirlerinin varlığına saygı göstermenin dışında ortak bir eylemde bulunmaları zor görünmektedir. Her ifadesinde sorunların kaynağının “erkekler” olduğunu dile getiren Corinne ise

konuşmasını kendinden emin bir tavırla “Çok yaşa Fransa!” diyerek bitirir. Program boyunca göçmenlere verdiği desteklerden bahsetmesine ve sistem karşıtı olduğunu dile getirmesine rağmen altını çizdiği milliyetçilik vurgusu ile popülist görünmekten çekinmediği görülmektedir. Bu anlamda, Corinne için de aynı Eric karakterinin yaptığı gibi politik doğruculuğu araçsallaştırdığı yorumu yapılabilir.

Başörtülü siyaset bilimci genç kadın Yasmine, dizinin başından itibaren Stephane’in en büyük destekçisi olarak sunulur. Son bölümde ise bir yıldır “seçimleri batırmak” için uğraşan sosyalist bir grubun üyesi olduğu ortaya çıkar. Aslında Yasmine siyahi hareketle ilgilenmiyordur ve “gerçekten” siyaset yapan adayların suçlarını ifşa ederek seçimden çekilmelerini sağladıklarında aynı zamanda başkan olması imkansız birini de başkan yaparak amaçlarında en ileri seviyeye ulaşmak niyetindedir. Stephane ise mahallesindeki Müslümanlar nedeniyle başörtülü kadınların toplum içinde yer almasına alışık bir karakter olsa da Yasmine’in ENA’da öğrenim görebildiğini şaşkınlıkla karşılamaktadır. Bir seçim gezisinde ise tepki çekmemek adına Yasmine’den başörtüsünü çıkarmasını bile ister. Burada görünen de yine bireylerin kendi komüniteleri dışındakilerin sınırları ve onlara sosyal hayatta tanınan haklar hakkında bilgi sahibi olmadığı yönündedir. Siyahi Eric’in Müslüman Yasmine’e olan tavrı, ayrımcılığa uğrayan grupların birbirlerinin beklentilerini umursama konusunda yetersiz olduklarını göstermektedir.

Tüm bunların sonucu olarak politik doğruculuk karşıtlarının iddia ettiği gibi politik doğruculuğu tek bir hareketmiş gibi değerlendirmenin doğru olmadığı yorumu yapılabilir. Kumtepe’ye (2023, s. 310) göre politik doğruculuk karşıtlarının, politik doğruculuk savunucularını “olduğundan daha güçlü ve tek bir hareketmiş gibi konumlandırmalarının temel nedenlerinden biri, kimlik siyasetiyle birlikte çoğullaşan siyaset yapma biçimine karşı konum almakta zorlanmalarıdır.” Kendileriyle aynı fikirde olmayanları tek bir hareket olarak tanımladıkları bu gruba dahil etmeleri ve bu grubu düşmanlaştırarak karşı çıkılmasının zorunluluğuna kamuoyunu ikna etmeye çalışmalarının nedeni budur.

En Place adlı dizi komedi türünün sağladığı özgürlüğün de katkısıyla politik figürleri anlatının hedefine uygun biçimde yer yer klişe olarak da değerlendirilebilecek karakterler olarak sunmaktadır. Karakterlerin temsil biçimlerinden bağımsız olarak dizinin günümüz batı siyasetinin en güncel temalarını ele aldığını söylemek mümkündür. Irkçılık ve feminizm gibi konuları bir seçim sürecine dahil eden anlatının mizahını oluşturan ise post-truth olarak tanımlanabilecek içinde bulunduğumuz çağda herhangi bir gerçeklikten bahsetmenin imkansızlığıdır. Bu durum da politik doğruculuğun farklı görüştekilerin menfaatleri doğrultusunda araçsallaştırılması üzerinden anlatılmaktadır.

Sonuç

Bireylerin ya da grupların ayrımcılığa uğramasına sebep olacak ifade ya da davranışların ortadan kaldırılmasına yönelik düşünce biçimi olarak tanımlayabileceğimiz politik doğruculuğa yönelik görüşler farklılık göstermektedir. Mevcut eşitsizliklerin önüne geçilmesini talep edenlerce desteklenen bu kavram kimi zaman destekçilerinin de eleştirilerine maruz kalmakta, bu eleştiriler sıklıkla değişimin yalnızca dildeki ifadelerde birtakım güncellemelerle sınırlı kalması, diğer bir deyişle yaşanan değişimin yüzeysel bulunması şeklinde olmaktadır. Kavrama topyekûn karşı çıkan görüş ise mevcut ifade ve davranışların değiştirilmesi yönünde bir dayatmanın ifade özgürlüğüne aykırı olduğu iddiasını sürdürmektedir.

Gerçeğin rasyonel aklın ürünü olmak yerine onu dile getiren aktörlerin yönlendirmeleriyle ve/veya değerlendirenlerin duygularından, inanış biçimlerinden oluşan zihin filtreleriyle şekillenmesi tarihin her döneminde var olagelmıştır. Günümüzde iletişim teknolojilerinin, özellikle sosyal medya iletişimin etkisiyle gerçek-dışı bilginin/haberin yaygınlaşması engellenememektedir. Yanı sıra popülist siyasi söylemlerin son yıllarda küresel çapta arttığı gözlemlenmektedir. Tüm bunlar gerçeğin muğlaklaşmasına referans veren bir kavram olan post-truth kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Gerçeğin önemsizleşmesi olarak da yorumlanan post-truth kavramı içinde bulunduğumuz çağı tanımlamak için de kullanılmaktadır.

Böylesi bir dönüşümün yaşandığı, asla emin olunamayan gerçekliklerin etrafımızı kuşattığı günümüz dünyasında tüm kavramların güvenilirliği sorgulanır hale gelmiştir. Bunlara örnek olarak politik doğruculuk kavramı verilebilir. Karşıtlarınca ifade özgürlüğüne aykırı olarak değerlendirilmesi ve kısıtlayıcı bulunmasına rağmen özellikle ırkçılık ve cinsiyet eşitsizliği ile mücadele konularında önceki yüzyılla karşılaştırıldığında günümüz bakış açısında olumlu yönde bir değişimin varlığından bahsetmek mümkündür. Yine de politik doğruculuk ya da sosyal medya çağına uyarlanmış versiyonu olan woke hareketi sıklıkla eleştirilmeye devam etmektedir. Bu eleştirilerin arasında kavramın araçsallaştırılmakta olduğu haklı temellendirilen bir eleştiri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Post-truth çağında politik doğruculuğun araçsallaştırılması sinema ve televizyon endüstrisinin ürettiği metinlerde de tema olarak kendine yer bulmaktadır. Buna verilebilecek en güncel örneklerden biri 2023 yılında Netflix'te yayınlanan *En Place* isimli komedi dizisidir. Bilindiği gibi komedi üretildiği dönemin kültürel kodlarından en çok etkilenen türlerin başında gelir. Mizahın, bir Avrupa ülkesinin çelişkilerle dolu toplum dinamiklerini yansıtmak amacıyla kullanıldığı dizi, siyahi bir Fransız vatandaşının politik bir plan doğrultusunda adım adım Fransa başkanı yapılması üzerine kuruludur. Farklı görüşlerden siyasi figürlerin tüm popülist söylemleri arasında dürüstçe eşitlik talep eden bir gencin içine düşürüldüğü oyunda savrulmasını mizahi bir dille anlatan dizide, post-truth çağının tüm

karakteristiği örneklendirilmekte, politik doğruculuğun politik figürlerin çıkarlarına alet edildiği bir seçim süreci ekranlara getirilmektedir.

Dizinin ana karakteri olan Paris'in banliyölerinde yaşam süren alt sınıf mensubu siyahi genç adam, yaklaşan seçimde başkan aday olan bir siyasetçi ile yaptığı sokak röportajında tartışır ve kendilerine daha iyi şartları sunuluyor gibi gösterilse de gerçekte uğradıkları ayrımcılığın devam ettiğini sert bir dille ifade eder. Televizyon ve sosyal medya sayesinde bir anda tüm ülkede tanınır olan bu adamın, politik doğruculuk taraftarı seçmenin oyunu alabileceği düşünülür ve politik doğrucu söylemleri ile kampanya yürüten sol parti adayının oylarını bölmesi amacıyla karşıt parti tarafından bir plan kurularak bağımsız aday olması sağlanır. Seçim yaklaşırken diğer adayların çoğunun adaylıktan çekilmelerini gerektirecek sıralarının ortaya çıkması bu genç adamın önünü açar ve kendisini Fransa başkanı olarak bulur. Dizi, seçime giden süreçte yaşananları ekrana getirerek farklı görüşteki adayların gerçekte kimler olduğunu gözler önüne serer. Özellikle politik doğruculuk destekçisi adayın gerçekte eşitlik, çoğulculuk gibi kavramları asla umursamayan, son derece benmerkezci bir karakter olduğu ortaya çıkar. Bununla birlikte, etnik köken, dini inanç, toplumsal cinsiyet gibi birbirinden farklı konularda ayrımcılığa uğradığını iddia eden karakterlerin birbirlerinin sorunlarından bihaber oldukları, dahası son derece farklı görüşlere sahip olduklarından birçok konuda uzlaşmalarının neredeyse imkansız olduğu anlaşılır. Herkes kendi dünya görüşü ve beklentilerini diğerlerine kabul ettirmeyi amaçlamakta, değişime kapalı olduklarını gizlememektedir. Bununla birlikte, seçmenlerin adayların akılcı konuşmalarından ziyade duygusal konuşmalarından etkilenmeleri, gerçeği ya da doğruyu beklentileri ya da alışkanlıkları ile uyumadığında reddetme eğiliminde olmaları post-truth çağının karakteristiği ile örtüşmektedir. Dizide, ülke yöneticisi olmanın gerektirdiği hiçbir niteliğe sahip olmayan bir vatandaşın aday olmasının önünü açan, günümüzde özellikle batı dünyasında politik doğruculuğun taraftar bulan bir kavram olarak öne çıkmasıdır.

Sonuç olarak *En Place* adlı dizinin günümüzün ikiye bölünmüş dünyasında “kaderine terk edilmiş” sıradan vatandaşlarının hikayesi üzerinden post-truth çağında politik doğruculuğun araçsallaştırılmasına dair bir eleştiri sunduğunu söylemek mümkündür. Çalışmanın, tek bir yapım üzerinden bir analiz gerçekleştirmiş olması araştırmanın sınırlılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, kurmaca anlatılarda politik doğruculuğun yansımaları üzerine gerçekleştirilecek gelecek araştırmalara kaynak sağlayacağını söylemek mümkündür.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Nisa YILDIRIM: %100

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Nisa YILDIRIM: 100%

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

Kaynakça

- Akalın, A. (2024). Red Pill hareketi ile woke kültürü arasında bir köprü olarak “oneitis” kavramı. *Kültür ve İletişim*, 27(53), 7-23.
- Aydınlioğlu, Ö. (2024). Hakikat ötesinin reklam pratiklerine yansımaları üzerine bir inceleme. F. Çelik (Ed.), *İletişim perspektifinden post-truth fenomeni* içinde (s. 61-82), Konya: Eğitim Yayınevi.
- Çelik, N. (2021). Post-truth çağında gerçekliğin sosyal inşasına sosyolojik bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(79), 1540-1555.
- Doko, E. (2024, 12 Ağustos). *Radikal ve saldırgan bir hareket: Woke kültürü*. 5 Ocak 2025 tarihinde <https://www.fokusplus.com/odak/radikal-ve-saldirgan-bir-hareket-woke-kulturu> adresinden edinilmiştir.
- Eğitimci, U. T. (2023). Borat filmi bağlamında komedi ve özdeşlik ilişkisi. *TAM Akademi Dergisi*, 2(1), 49-65.
- Elbirlik, T. & Karabulut, F. (2015). Söylem kuramları: Bir sınıflandırma çalışması. *Dil Araştırmaları*, 9(17), 31-50.
- Eti, (2021, Aralık). *Kamuoyuna duyuru*. 20 Aralık 2024 tarihinde <https://www.etietiet.com/kamuoyuna-duyuru> adresinden edinilmiştir.
- Facebook, (2015) “*I think the big problem this country has is being politically correct. I don't, frankly, have time for total political correctness.*” *Donald J. Trump*. 15 Kasım 2024 tarihinde <https://www.facebook.com/FoxNews/videos/i-think-the-big-problem-this-country-has-is-being-politically-correct-i-dont-fra/10153545049191336/> adresinden edinilmiştir.
- Güven, A. (2020). Hakikatin yitimi olarak post-truth: Bir kavramsallaştırma denemesi. *İnsan ve İnsan*, 7(23), 20-36.
- Kavaklı, N. (2019). Yalan haberle mücadele ve internet teyit/doğrulama platformları. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 663-682.
- Keskin, F. (2015). Erdem koruyucuların mücadele alanı: Politik doğruculuk üzerine düşünceler. *Kültür ve İletişim*, 18(2)(36), 155-179.

- Keyes, R. (2004). *The post truth era: Dishonesty and deception in contemporary life*. New York: St.Martin's Press.
- Kibar, S. (2022). Pandemi üzerine iki senaryo ve materyalist bir yanıt. *ViraVerita E-Dergi*, 15, 57-76.
- Kimball, R. (2003). Political correctness or, the perils of benevolence, *The National Interest*, 74(04), 158-165.
- Koç, E. (2022). Varoluşsal mizah/ ironi: Kierkegaard'ın ironi/mizah görüşü. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (SOBIDER)*, 60, 26-52.
- Koyuncu, H. (2021, 21 Ekim) *ABD'de ortaya çıkan, Türkiye'de de duyulmaya başlayan woke nedir?*. 15 Aralık 2024 tarihinde <https://tr.euronews.com/2021/10/19/abd-de-ortaya-c-kan-turkiye-de-de-duyulmaya-baslayan-woke-kavram-ne-demek> adresinden edinilmiştir.
- Kumtepe, M. A. (2023). Politik doğruculuğu karşıtıyla düşünmek: Anti – politik doğruculuk. *Kültür Ve İletişim*, 26(2)(52), 291-317.
- Musk, E. (2022, 22 Nisan) *The woke mind virus is making Netflix unwatchable*. 30 Kasım 2024 tarihinde <https://x.com/elonmusk/status/1516600269899026432> adresinden edinilmiştir.
- Narin, B. (2018). Kişiselleştirilmiş çevrimiçi haber akışının yankı odası etkisi, filtre balonu ve siberbalkanizasyon kavramları çerçevesinde incelenmesi. *Selçuk İletişim Dergisi*, 11(2), 232–251.
- Netflix, (2023). *En Place*. 24 Aralık 2024 tarihinde <https://www.netflix.com/tr/title/81520506> adresinden edinilmiştir.
- Paşalı Taşoğlu, N. & Çağlayan, S. (2022). Gösterişçi duyarlılık sergileme ya da duyar kasma: Kavramsal bir çerçeve. *Selçuk İletişim*, 15(2), 833-859.
- Sarioğlu, E. B. (2020). Yalan haber, “Post-truth” kavramı ve medya üçlemesi: Geçmişten günümüze gündem belirleyen örnekler. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 377-397.
- Sözen, E. (2017). *Söylem: belirsizlik, mübadele, bilgi/güç ve refleksivite*. İstanbul: Profil Yayınları.
- Şıvgın, Z. M. (2019). Sosyal medyada ideolojik bir mücadele aracı olarak politik doğruculuk. *Moment Dergi*, 6(2), 354-381.
- Taşan, R. & Arklan, Ü. (2023). Kamuyu bilgilendirme modeli bağlamında Uluslararası Doğruluk Kontrolü Ağı'nın (IFCN) betimsel bir analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 140-158.
- Terzi, A. (2020). *Post-truth kavramı ve Türkçe karşılıkları üzerine*. 18 Kasım 2024 tarihinde https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/%C3%82dem-Terzi-_-POST-TRUTH-KAVRAMI_-7-2.pdf adresinden edinilmiştir.

- Tatal, N. (2017). Post-gerçek: Şeytanla imzalanan yeni sözleşme. *Varlık Dergisi*, 1316, 1–9.
- Uluk, M. (2021). *Hakikat sonrası çağda yeni medya & yalan haber*. Ankara: Dorlion Yayınları.
- Youtube, (2015) *President George H.W. Bush on political correctness*, 20 Ekim 2024 tarihinde https://www.youtube.com/watch?v=4IORaF6fi_Y adresinden edinilmiştir.
- Zadi, J. (2023). *En Place*. Franck, N. (Yapımcı) Fransa, Netflix. 28 Ekim 2024 tarihinde <https://www.netflix.com/title/81520506> adresinden edinilmiştir.

Extended Abstract

With the impact of the transformation created by communication technologies, the fact that the truth is often shaped in the light of emotional preferences instead of being the product of rational thought has caused the era we are in to be defined as the post-truth era. On the other hand, the concept of political correctness, one of the most controversial issues of our age, has become more visible in recent years with the influence of social media. Political correctness can be defined as the rejection of “expressions or actions that lead to discrimination due to ethnic origin, gender, belonging to a certain social class, physical or mental disabilities or sexual tendencies” (Keskin, 2015, p. 158). As a result of social media, one of the leading medium of communication today, new concepts have begun to enter our lives. Among these concepts, the “woke movement” can be associated with political correctness. Since “awake” in English means awake and “woke” means awakened, it can be said that a word is used to refer to a state of awareness. The term woke, first came to the fore in the black movement that started in the 1950s in the USA. Then it became popular in recent history during the protests that emerged after a black man named Michael Brown was killed by the American police in 2014. Although it set out with discourse against discrimination, the woke movement can be perceived negatively today. The fact that the way the Woke movement supporters expressed their views was found to be too harsh led to the concept being accused of radicalization.

Both political correctness and the woke movement are considered too radical and are the target of pejorative comments today. Among these are opposing politicians and writers as well as popular comedians. For example, internationally recognized comedians such as Ricky Gervais, Chris Rock, and Jerry Seinfeld often state that they are against political correctness and reflect these thoughts in their stage shows. These comedians are the most well-known examples of the use of opposition to political correctness as a humorous element. As it is known, comedy is affected by the characteristics of the era in which it was created and the cultural codes of the society from which it

emerged. Texts based on political correctness, or its opposition have begun to be used in contemporary narratives both in social media and televisual content. One of the most recent examples is the French original comedy series named *En Place* that was released by Netflix in 2023. The name of series is presented as *Represent* in English, and is presented in Turkish as *Şansa Başkan*. This comedy series is based on a young black man becoming the president of France and the narrative is built on the perception of political correctness in the post-truth era.

This study uses discourse analysis to explore how political correctness is portrayed and satirized in *En Place*. Discourse is, in its shortest definition, “a set of propositions that contain claims and judgments” (Elbirlik & Karabulut, 2015, p. 48). Since the concept of political correctness primarily sets out as a concept that demands change in language, its main demand is for the transformation of discourse. According to Sözen (2017, p. 9), “After the discovery of discourse, there is no longer universal reality, there are realities. Reality is what is constructed with discourse and within discourse. Every discourse is a construction of reality, and therefore there are now realities that correspond to discourse.”

The main character of the series is a young black man from the lower class who suddenly became known when his dialogue with the mayor in a street interview is broadcast on television. This young man, who is nominated as an independent candidate as part of a rival’s political strategy, runs an honest election campaign in his own way, but cannot realize being manipulated. As a result of the freedom provided by the comedy genre, the series presents political figures as characters as clichés. However, it is possible to say that the series deals with the most current themes of today’s Western politics, regardless of the representation of the characters. An election process in which political correctness is hypocritically used to serve the interests of the candidates is narrated. The humor of the narrative, which includes issues such as racism and feminism in an election process, is derived from the impossibility of talking about any reality in the post-truth era. Ultimately, the series illustrates the instrumentalization of progressive values, revealing the contradictions in multicultural and democratic narratives.